

Rapport 2025/05

Skogsskador i Sverige 2024

Temarapport

© Skogsstyrelsen 2025

Dnr 2025/251

Projektledare/redaktör

Lennart Svensson

Projektgrupp/författare

Mats Carlén

Matts Rolander

Tobias Gramner

Lennart Svensson

Omslag

Skadad björkungskog troligtvis drabbad av svampen *Godronia* sp. Fotograf Lennart Svensson.

Skogsstyrelsens rapporter publiceras som pdf-filer på vår webbplats: www.skogsstyrelsen.se.
Här kan även tidigare publicerade rapporter, liksom böcker och övriga trycksaker laddas ner eller beställas.

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Summary	7
1 Nationell överblick av skadad skog	9
1.1 Abiotiska skador	9
1.1.1 Torka	9
1.1.2 Skogsbränder	10
1.1.3 Stormskador	11
1.1.4 Snöbrott	11
1.2 Biotiska skador	12
1.2.1 Betesskador	12
1.2.2 Rotticka	15
1.2.3 Almsjuka	16
1.2.4 Diplodia	17
1.2.5 Törskate	17
1.2.6 Övriga svampskador	18
1.2.7 Granbarkborre	20
1.2.8 Dubbelögad bastborre	22
1.2.9 Insektsskador på plantor	22
1.2.10 Insektsskador på tall	22
1.2.11 Insektsskador på lövträd	23
1.3 Nya växtskadegörare	24
1.4 Övriga skogsskador	24
2 Rekommendationer	27
2.1 Rekommendationer för att begränsa skadorna	27
2.1.1 Abiotiska skador	27
2.1.2 Viltbetesskador	28
2.1.3 Insektsskador	28
2.1.4 Svampskador	29
2.2 Övrigt	29
3 Litteratur/källförteckning	30
Bilaga 1. Skador i region syd	34
Bilaga 2. Skador i region Mitt	45
Bilaga 3. Skador i region Nord	58

Förord

Skogsstyrelsen har i samarbete med SLU Skogsskadecentrum sammanställt 2024 års skogsskador i en rapport som ger en bild av skogsskadorna i Sverige under året. Uppgifterna baseras huvudsakligen på enskilda observationer och inte systematiska inventeringar eller bedömningar. I förekommande fall presenteras även resultat från objektiva inventeringar och andra undersökningar.

Vi riktar ett stort tack till alla Skogsstyrelsens lokala och regionala skogsskadesamordnare som bidragit med underlag utifrån egna observationer men även uppgifter från kollegor, skogsägare och skogstjänstemän. Vi vill även tacka de forskare på SLU som genom SLU Skogsskadecentrum bidragit med värdefulla faktaunderlag och synpunkter på rapportens innehåll och utformning.

Det är vår förhoppning att rapporten främst ska bidra till en ökad kunskap om skadornas omfattning år 2024, men också vad som behöver göras för att begränsa skadorna framöver.

Jönköping 2025-04-02

Herman Sundqvist
Generaldirektör, Skogsstyrelsen

Lennart Svensson
Skogsskötselspecialist, Skogsstyrelsen

Sammanfattning

Skogsskadorna 2024 kännetecknas av fortsatt stora betesskador och rejäl minskning av barkborreangrepp. Sedan tidigare vet vi att torkåret 2018 utlöste det barkborreutbrott som skogsbruket har brottats med sedan dess. Trots att 2024 inte var något torkår syns torkstresseffekter i skogen, som med all sannolikhet kan hänföras till den varma och torra sommaren 2018. På Gotland har man under 2024 noterat en omfattande vitalitetsnedsättning i form av tillväxtminskning och talldöd i planterade tallbestånd på mager och sandig mark i åldern 20-60 år. Vitalitetsnedsättningen har kommit smygande men accelererat efter den torra sommaren 2018. Torkan i kombination med svampangrepp av *Godronia* sp. bedöms också var en utlösande faktor för de skador på björk i form av betydande knopp- och grendöd som konstaterats i främst Kronobergs län.

Årets älgbetesinventering (Äbin) av knappt 50 000 provytor runt om i landet visar att årsskadorna på tall fortfarande är höga. Totalt visar Äbin att 12 procent av tallarna i ungskogarna (1–4 m höga) har årsskador. Det är mer än dubbelt så mycket som samhällets mål på maximalt fem procent. Den positiva trend som kunde skönjas i de flesta landsdelarna tidigare år verkar bruten. Glädjande är dock att andelen oskadade tallar har ökat något i landet sedan 2018. Det senaste resultatet visar att 64 procent av de unga tallarna är oskadade av vilt, det vill säga tallstammar som vare sig har en viltskada från det senaste året eller en viltskada från tidigare år. En positiv trend syns även när det gäller andel mager mark som föryngras med tall efter avverkning. Det senaste resultatet visar att 83 procent av den magra marken i landet föryngras med tall, vilket uppfyller målsättningen på minst 80 procent. Dock når Götaland inte målsättningen med resultatet 54 procent, vilket också är lägre än de två tidigare åren.

Barkborreskadorna har fortsatt att minska. Riksskogstaxeringens riktade skadeinventering under 2024 visade att skadorna har minskat med 95 procent sedan 2021 då skadorna var som mest omfattande. Därför kan man anta att utbrottet har stannat av och återvänt till en mer normal skadenivå efter en lång utbrottscykel som tog sin start den extremt varma och torra sommaren 2018. Totalt bedöms drygt 34 miljoner skogskubikmeter gran ha dödats av granbarkborre sedan utbrottet startade.

Utbrott av andra insektsskadegörare har skett under året fast i mindre betydande omfattning. Ett relativt kraftigt utbrott av tallspinnare konstaterades på Gotska sandön där utbredningsområdet var cirka 460 hektar. Initialt såg det ut som att 40–60 procent av tallarna skulle dö, men många träd har återhämtat sig och en grov uppskattning är att dödligheten bland tallarna i stället är 5–15 procent. Lokala angrepp av röd tallstekel har konstaterats i Götaland, men även på contortatall i Dalarna och Hälsingland.

Av insektsskadegörarna är snytbaggen den insekt som förmodas orsaka den största plantavgången. Flest rapporter kommer från Götaland där flera bedömer att skadorna är värre än tidigare genom att en högre andel av hyggena verkar drabbade av betydelsefulla skador. Trots mekaniska skydd är skadorna relativt stora då snytbaggen kan gnaga ovanför skyddet och orsaka toppskottsdöd.

Under 2023 noterades angrepp av diplodia på Contortatall i Hälsingland, vilket var det första konstaterade diplodia-angrepp på contortatall i Sverige och troligtvis det nordligaste fyndet i världen. Under 2024 har även angrepp på contortatall noterats i Dalarna och Gävleborgs län.

Fler unika fynd har gjorts i Hälsingland. Rottickans P-form (*Heterobasidion annosseum*) som är en egen art och har en mer sydlig utbredning, konstaterades ha angripit ett tallbestånd väster om Hudiksvall, vilket troligtvis är det mest nordliga fyndet som har noterats i Sverige. Av prover från levande men svårt skadat björkbestånd kunde forskare isolera svampen *Ophiostoma pseudokarelicum* som tidigare hittats i sår och skador på levande och döende träd i Polen och Norge, men inte i Sverige.

Törskateproblematiken fortsätter att oroa i norra Sverige. Skadenivåerna bedöms fortsatt vara höga i stora delar av regionen. En ovanligt varm försommar medförde att svampen släppte sina sporer ovanligt tidigt i hela regionen.

Almsjukan fortsätter att spridas i landet och uppfattningen är att 2024 verkar vara ett speciellt aggressivt år. Noteringar om angripna almar kommer från i stort sett alla län i Götaland och Svealand, inte minst från städer. I Göteborg konstaterades ett stort antal almar ha infekterats av almsjuka under året. På Gotland där inventering och bekämpning har pågått sedan 2007 rapporteras om en kraftig ökning av almsjuka jämfört med år 2023. Under 2023 hittades cirka 5 200 smittade almar medan sommaren 2024 hittades 7 200 st.

Under senare år har vi sett döende tallar (friställda naturvärdesträd eller frötallar) som ett nytt fenomen som inte har någon riktigt säker förklaring. Fenomenet har kommenterats i förra årets skogskaderapport men även under 2024 har en del sådan talldöd observerats i södra Sverige, främst från Norrköpingstrakten. Fördjupade undersökningar har genomförts under året och preliminära resultat visar att svampen *Ophiostoma minus* skulle kunna ha bidragit till att tallarna har dött. Mycket preliminära resultat tyder på att svampen inte kan tillväxa med någon större hastighet i vitala tallar. Undersökningar visade också att många av de dödade träden var angripna av blå praktbagge, men det är ännu oklart om insekten kan vara vektor för svampen.

För att möta de skadegörare och skadeorsaker som hotar den svenska skogen behöver man anpassa skogsskötseln och viltstammarna samt ståndortsanpassa så mycket som möjligt. Markägare bör eftersträva skogar med hög variation i trädslag, ålder och skötsel för att minska risken för utbredda skador. Genom att skapa blandbestånd (ståndortsanpassat) av gran, tall och lövträd på olika sätt minskar risken för stormfällningar och omfattande insektsangrepp. Blandskog möjliggör också saneringsgallring om ett av trädslagen i blandskogen angrips av en skadeinsekt eller en patogen.

Summary

Forest damage in 2024 is characterized by continued extensive browsing damage and a significant reduction in bark beetle infestations. It has been previously established that the drought year of 2018 triggered the bark beetle outbreak that the forestry sector has been struggling with since then. Although 2024 was not a drought year, drought stress effects are still visible in the forest, most likely linked to the hot and dry summer of 2018. On Gotland, a widespread decline in vitality was observed during 2024, in the form of reduced growth and increased pine mortality in planted pine stands aged 20–60 years situated on poor and sandy soils. This decline has crept in gradually but has accelerated since the dry summer of 2018. The drought, in combination with fungal infections by *Godronia* species, is also believed to have been a triggering factor for the damage to birch, primarily in Kronoberg County, manifesting as significant bud and branch dieback.

This year's undulate browsing inventory (Äbin), which included nearly 50,000 sample plots across the country, shows that annual damage to pine remains high. Overall, Äbin shows that 12 percent of pines in young forests (1–4 meters tall) have sustained annual damage. This is more than twice the societal target of a maximum of five percent. The positive trend seen in most regions in previous years now seems to have been broken. However, it is encouraging that the proportion of undamaged pines has increased somewhat nationwide since 2018. The latest results show that 64 percent of young pines are undamaged by undulates—that is, pine stems that show neither recent nor old damage. A positive trend is also visible in the proportion of poor soils being regenerated with pine after harvest. The latest result shows that 83 percent of poor soils in the country are being regenerated with pine, which meets the goal of at least 80 percent. However, Götaland does not meet the goal, with only 54 percent, which is also lower than in the previous two years.

Bark beetle damage has continued to decrease. The National Forest Inventory's targeted damage survey in 2024 showed that damage has decreased by 95 percent since 2021, when it peaked. This suggests that the outbreak has subsided and returned to a more normal level after a long outbreak cycle that began during the extremely hot and dry summer of 2018. In total, it is estimated that just over 34 million forest cubic meters of spruce have been killed by spruce bark beetles since the outbreak began.

Outbreaks of other insect pests have occurred during the year, although to a lesser extent. A relatively severe outbreak of pine looper (*Bupalus piniarius*) was recorded on Gotska Sandön, covering about 460 hectares. Initially, it appeared that 40–60 percent of the pines would die, but many trees have recovered, and a rough estimate now puts pine mortality at 5–15 percent. Local attacks by red pine sawfly (*Neodiprion sertifer*) were observed in Götaland, as well as on lodgepole pine (*Pinus contorta*) in Dalarna and Hälsingland.

Among insect pests, the large pine weevil (*Hylobius abietis*) is believed to cause the highest seedling mortality. Most reports come from Götaland, where many judge the damage as worse than previously, as a larger proportion of regeneration

areas appear to be affected by significant damage. Despite mechanical protection, the damage remains relatively high because the weevil can gnaw above the guards, killing the leader shoot.

In 2023, infections by *Diplodia* were recorded on lodgepole pine in Hälsingland—this was the first confirmed *Diplodia* attack on lodgepole pine in Sweden and likely the northernmost finding in the world. In 2024, further infections on lodgepole pine were observed in Dalarna and Gävleborg counties.

More unique findings were made in Hälsingland. The P-type of *Heterobasidion annosum* root rot (a distinct species with a more southern distribution) was found attacking a pine stand west of Hudiksvall, likely the northernmost such record in Sweden. From samples taken from living but severely damaged birch stands, researchers were able to isolate the fungus *Ophiostoma pseudokarelicum*, previously found in wounds and damage on living and dying trees in Poland and Norway, but not in Sweden until now.

The issue of *Diplodia sapinea* continues to be a source of concern in northern Sweden. Damage levels are still considered high across much of the region. An unusually warm early summer led to the fungus releasing its spores earlier than usual throughout the region.

Dutch elm disease continues to spread throughout the country, and 2024 appears to have been a particularly aggressive year. Reports of infected elms came from nearly all counties in Götaland and Svealand, especially urban areas. In Gothenburg, a large number of elms were found to be infected during the year. On Gotland, where monitoring and control efforts have been ongoing since 2007, a significant increase in Dutch elm disease cases was reported compared to 2023. In 2023, about 5,200 infected elms were found, while in the summer of 2024, 7,200 cases were detected.

In recent years, we have observed the death of pines (isolated habitat trees or seed trees), a new phenomenon without a clear explanation. This issue was mentioned in last year's forest damage report, and similar pine deaths were again observed in 2024 in southern Sweden, especially in areas around Norrköping. In-depth studies have been conducted during the year, and preliminary results suggest that the fungus *Ophiostoma minus* may have contributed to the tree mortality. Very early findings indicate that the fungus does not grow significantly in healthy pines. The investigations also showed that many of the dead trees were infested with the jewel beetle *Phaenops cyanea*, though it is still unclear whether the insect could act as a vector for the fungus.

To address the pests and damage agents threatening Swedish forests, forest management practices, wildlife populations, and species selection must be adapted as much as possible. Landowners should aim for forests with high variation in tree species, age, and management to reduce the risk of widespread damage. Creating mixed stands (site-adapted) of spruce, pine, and deciduous trees in different combinations reduces the risk of windthrows and extensive insect infestations. Mixed forests also enable targeted thinning if one tree species is attacked by an insect or pathogen.

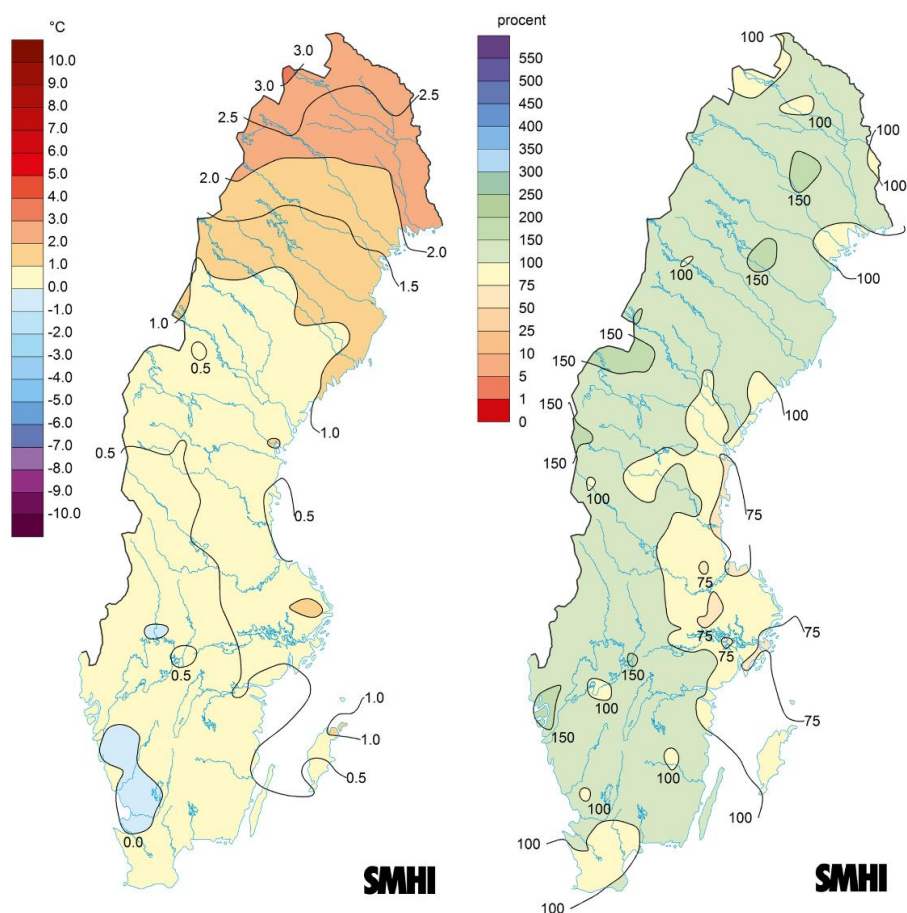
1 Nationell överblick av skadad skog

1.1 Abiotiska skador

1.1.1 Torka

Maj månad var ovanligt varm och torr, bland annat i Jämtland där det var den varmaste majmånaden sedan observationerna inleddes i slutet av 1800-talet. Det väcktes stora farhågor om nya torkskador på nyplanteringar och en eventuell brandsommar. Det blev inte så då årets sommar bjöd allmänt på ostadigt väder under juni-juli medan det var stabilare väder i augusti. I bland annat Norrköping blev sommaren rekordblöt. Allra längst i norr blev det en ovanligt varm, lokalt rekordvarm, sommar.

Sammantaget var det nederbördsöverskott i större delen av landet. Särskilt blött var det under juli. Vätan dominerade även under juni men i nordöstra Norrland samt kring Dalälven i Svealand var månaden torrare än normalt. Under augusti bjöds det på i huvudsak torrare väder i landets södra halva medan den norra landsänden hade en blöt augusti på många håll.

Figur 1. Medeltemperaturens respektive nederbördens avvikelse från normalperioden 1991-2020 för sommaren juni-augusti 2024. <https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/arets-vader/sommaren-2024-rekordvarm-langst-i-norr-1.209615>.

Tillgången på vatten under vegetationsperioden är direkt avgörande för trädens välmående. Det här året verkar torka inte ha varit ett stort problem, men resultat från Riksskogstaxeringen visar att tillväxten i Sveriges skogar har minskat under de senaste 10 åren.¹ Klimatrelaterad torka bedöms vara den främsta och mest sannolika förklaringen till tillväxtminskningen.² Detta har Skogsstyrelsen också noterat i södra Sverige. På många håll menar man att det syns torkstresseffekter i skogen, som man kan hänföra till den varma och torra sommaren 2018. Det finns bestånd som fortfarande står och stampar och inte vill komma i gång att växa ordentligt. Exempelvis på Gotland syns i allt högre grad tallskogar i åldern 20 - 60 år som har nedsatt vitalitet. De första tecknen på detta började synas för cirka 10 - 15 år sedan och utvecklingen bedöms ha accelererat i samband med och efter den torra sommaren 2018. Tallarna tappar barr, visar tecken på stress och riskerar att dö i förtid.

De platser som drabbats av talldöd på Gotland är främst planterade ungsogsbestånd på grusiga och sandiga marker med ståndortsindex T16 och lägre. Flera uppgiftslämnare menar att självföryngrade bestånd verkar ha klarat sig bättre och visar inte tecken på samma stress. Ungskogar på mager mark som har nedsatt vitalitet förekommer över hela Gotland. Uppskattningsvis kan det åtminstone röra sig om flera hundra hektar men omfattningen är oklar.

Långvarig torka på grund av nederbördsunderskott och höga temperaturer med ökad evapotranspiration (summan av avdunstning från mark och ytvatten) innebär att träden utsätts för stress vilket kan utmynna i olika skador.³ Långvarig torka och höga temperaturer leder även till att risken för skogsbrand ökar.

1.1.2 Skogsbränder

Det ostadiga sommarvädret under 2024 gjorde att antalet skogsbränder blev relativt få. De bränder som uppstod skedde huvudsakligen i maj-juni. Med stöd av främst satellitbilder och SOS alarmpunkter registrerade Skogsstyrelsen under året 117 oplanerade skogsbränder som var cirka ett halvt hektar eller större. Den verkliga mängden skogsbränder kan dock vara betydligt större då inte alla små bränder är satellitdetekterade eller noterade via SOS. Den totala arealen uppnådde cirka 185 hektar, vilket är på en betydligt lägre nivå än 2023 (530 hektar) och 2022 (460 hektar). Därutöver registrerades under året 56 naturvårdsbränder och hyggesbränder omfattande totalt ungefär 900 hektar. De största enskilda

¹ Skogsdata 2024. Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU Umeå.

² Laudon et al 2024. Swedish forest decline: A consequence of climate warning? a Department of Forest Ecology and Management, SLU Umeå.

³ Högre temperaturer, lägre ångtryck och ångtrycksdeficit (luftens kapacitet att ta upp ytterligare vattenånga) i atmosfären leder till ökad transpiration och högre vattenförbrukning hos träden. Om vattentillgången då dessutom är låg innebär detta att vattenåtgången i träden kan vara större än det möjliga upptaget. Detta kan i sin tur leda till skador på trädens vattentransporterande förmåga, vilket leder till ytterligare försämrat vattenupptag. En motreaktion mot den ökade transpirationen är att träden stänger klyvöppningarna i barren och bladen. Detta innebär en mindre vattenåtgång men även att fotosyntesen avstannar, medan respirationen till stor del fortsätter. Resultatet i det fallet blir att träden använder mer kolhydrater än de producerar och drabbas i princip av "svält". Kombinationen av minskad förmåga till transport av vatten och näringsämnen och mindre tillgång till kolhydrater kan självklart ytterligare förvärra situationen. Träden blir försvagade och i högre grad känsliga för olika skadegörare, exempelvis granbarkborreangrepp på gran. Detta leder till olika försvarsreaktioner hos träden vilket i sig också innebär en ökad vattenanvändning, något som kan förvärra situationen om torkan blir långvarig

oplanerade bränderna registrerades i Filipstads kommun i Värmland, vilka vardera täckte ett område på 20 hektar. Flest skogsbränder noterades i Stockholms län med 14 oplanerade skogsbränder.

1.1.3 Stormskador

Bild 1. Stormfälld skog. Foto Bo Persson.

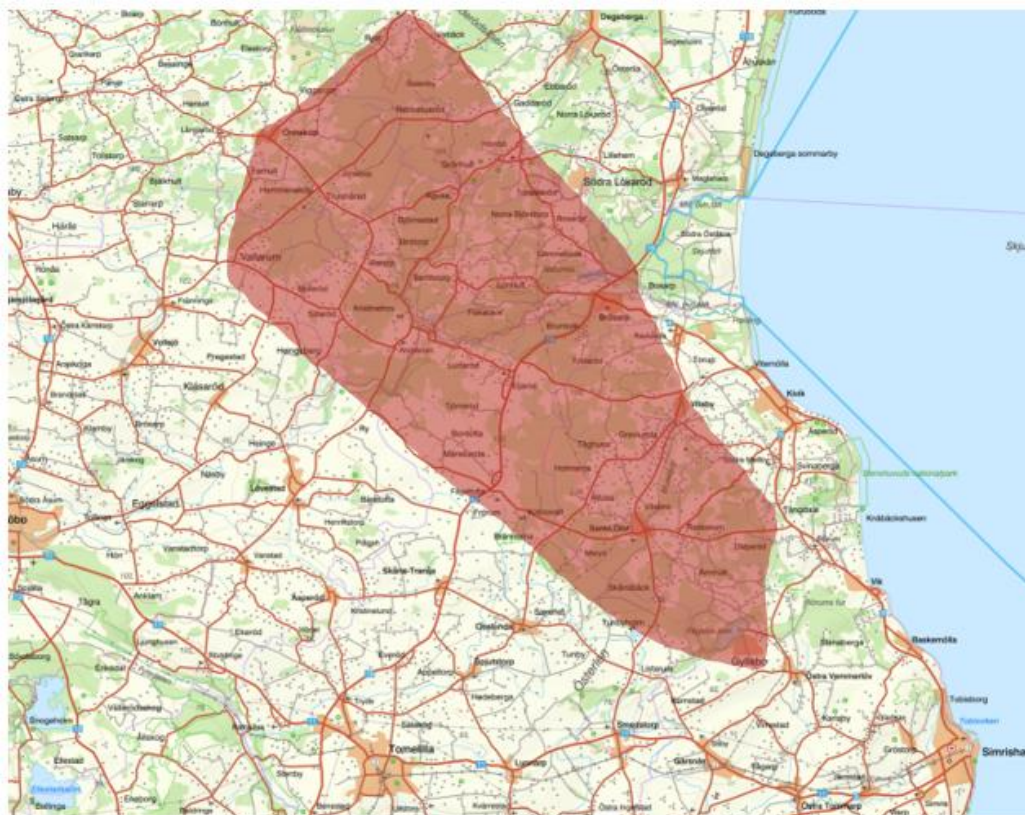
Inga större stormar har drabbat Sverige under året. Ett större oväder med namnet Jari drabbade dock norrlandskusten den 20–22 november med hårda vindar och rikligt med snö. Värst drabbades Västerbottens kustland mellan Umeå och Skellefteå. Många enskilda bestånd i vindexponerade lägen blåste omkull. Nygallrade bestånd med minskad stabilitet och ökad exponering efter avverkning, drabbades hårdast. Även Ångermanlands kustland norr om Örnsköldsvik drabbades av skador, dock av lindrigare slag. Totalt bedömdes stormen ha skadat cirka 100 000 skogskubikmeter.

Ett flertal mindre oväder med starka vindar har dragit in över södra Sverige upp till Gävleborgs län. Det har dock inte resulterat i omfattande skador. Skadorna är främst lokaliserade till nya hyggeskanter, nygallrade bestånd och skärm-/fröträdsställningar där vindexponeringen nyligen har ökat. Till skogsskador orsakat av vind får man även räkna de tromber som drog in väster om Värnamo den 10 juni samt Leksand och Sågmyra i Dalarna i slutet av november. Det finns dock inga uppgifter om hur mycket skog som skadades.

1.1.4 Snöbrott

2024 var ett ganska modest år när det gäller snöbrott. Några undantag finns dock. Den 3 januari drog det in ett oväder från Hanöbukten som drabbade ett område på 15x25 km vid Linderödsåsens östra del i sydöstra Skåne. Stora snömängder med som mest 60–70 cm blötsnö klubbade fast i trädkronorna. I kombination med vind med upp emot 24 m/s i byvindarna blev det mycket svåra toppbrott i princip alla granbestånd inom området. Många av de nygallrade bestånden blev så illa sargade

att man behövde börja om med nyplantering. I de fall man har behållit bestånden har huvuddelen av granarna toppbrott. Snöbrott rapporteras även från sydvästra Värmland, Upplandskusten och lokalt från Östergötland.

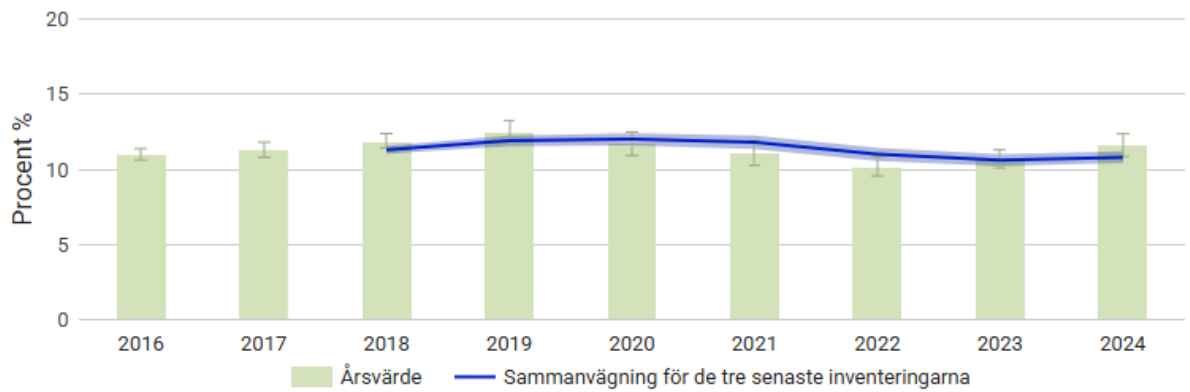
Figur 2. Ungefärligt utbredningsområde av snöovädret i Skåne, 3 januari.

1.2 Biotiska skador

1.2.1 Betesskador

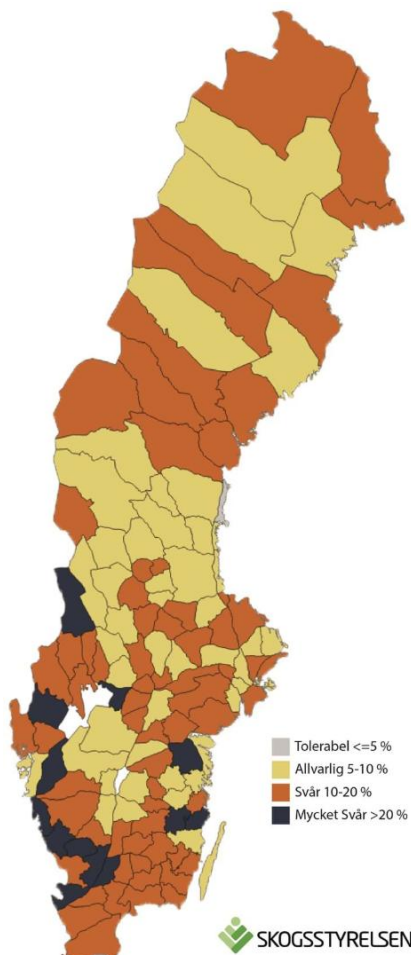
Resultatet från 2024 års älgbetesinventering (Äbin) av knappt 50 000 provytor runt om i landet visar att årsskadorna på tall uppgår till 12 procent. Det innebär att var åttonde ung tall (1-4 m höga) i Sverige har allvarliga betesskador. Det är mer än dubbelt så mycket som samhällets mål på maximalt fem procent. De skador som registreras i Äbin är till övervägande del orsakade av älg.

Mest skador konstateras i Norra Norrland med 13 procent allvarliga betesskador. Minst skador konstateras i Södra Norrland med 10 procent årsskador. Det är i samtliga fall en skadenivå som betecknas som svår och det behövs åtgärder för att minska skadenivån. Sedan inventeringen startade 2016 har årsskadorna i Sverige varierat mellan 10 och 13 procent nationellt. Den positiva trend som kunde skönjas i de flesta landsdelarna tidigare år verkar bruten.

Figur 3. Resultat från Äbin omfattande hela landet. Andel tallstammar i ungskog som årligen skadas av vilt. Sammanvägning av de senaste tre årens inventering visar en skadenivå på 11 procent. Felmarginal visas med felstolpar och en ljusare zon kring linjen.

Precis som landskapet, varierar skadorna stort över landet och mellan olika län och älgförvaltningsområden.

Figur 4. Karta över landets älgförvaltningsområden. Kartan visar hur omfattande skadorna är i respektive område. Siffrorna anger andel unga tallar (1–4 m) med skador som uppstått under senaste året.

I Äbin registreras även andelen oskadade tallstammar d v s tallstammar som vare sig har en viltskada från det senaste året eller en viltskada från tidigare år. Det senaste resultatet visar att 64% av de unga tallarna är oskadade av vilt, vilket är något lägre än förra året. Trenden från 2018 och framåt är dock att andelen tallar som aldrig skadats av vilt ökar något i landet. Det kan delvis förklaras av att årsskadorna under åren 2019-2022 minskade något. Det övergripande målet är att 7 av 10 tallstammar ska vara oskadade när ungskogen uppnår 5 meter i medelhöjd och toppskotten inte längre är inom räckhåll för djuren. De ungsogar som ingår i inventeringen är mellan 1 och 4 meter, och där genomsnittet är 2,2 meter. Hänsyn måste därför tas till att tallarna riskerar få viltskador ytterligare några år. Målet är därför att minst 85 procent av Äbininventerade tallstammar ska vara oskadade av vilt.

Äbin mäter även hur stor andel av magra marker, där det är mest lämpligt med tall, också återbeskogas med tall efter avverkning. Årets resultat för detta är 83 procent, vilket är över målet som är 80 procent. Trenden är positiv enligt senaste årens mätningar, dock når Götaland inte upp till målet trots stora förbättringar sedan 2016. Resultatet visar här 54 procent vilket är något lägre än de två tidigare åren. För mer detaljerad information om Äbin-resultat hänvisas till Skogsstyrelsens webbtjänst Skoglig betesinventering.

Bild 2. Avbruten talltopp. Foto Mostphotos.

Även i Skogsstyrelsens återväxtuppföljning registreras betesskador. Återväxtuppföljningen är en stickprovsinventering och genomförs fem år efter avverkning i södra Sverige respektive sju år efter avverkning i norra Sverige. Det innebär att de flesta plantorna vid inventeringstidpunkten i normalfallet är mellan 20 och 150 cm (beroende på bonitet, förnygringsmetod och planteringstidpunkt). Efter några år med rekordhög nivåer för 2000-talet har skadorna gått ned något. Medelvärdet av de tre senaste årens inventeringar (2022–2024) i landet visar att 9 procent av tallarnas huvudstammar är toppbetade på det senaste eller näst senaste toppskottet. Variationen är dock stor mellan landsdelarna. Mest skador har Götaland och Svealand med 16 respektive 15 procent skadeandel medan Södra

Norrland och Norra Norrland har 9 respektive 3 procent skador.⁴ I och med att tallplantorna är relativt små vid inventeringstidpunkten kan det antas att rådjuren står för den större delen av skadorna i södra Sverige. I Norra Norrland har betesskadorna i återväxtuppföljningen legat stadigt kring 5 procent sedan 2010. Troligtvis beroende på en mindre rådjurspopulation än i södra Sverige och att plantorna är täckta av snö en större del av vintern.

Kronhjort och dovhjort

Det görs ingen yttäckande inventering av kronhjortens barknag och barkflängning på gran. Därmed går det inte heller att med säkerhet uttala sig om skadenivåerna eller utveckling över tid för denna skadetyp. Dock är dessa skador fortsatt ett stort problem lokalt. Bland annat har det rapporterats om stora skador i Skåne, Blekinge och Jämtland. Uppfattningen är att kronhjorten ökar sitt utbredningsområde över hela landet och därmed risken för betesskador. Exempelvis har betesskador orsakat av kronhjort observerats under året i fjällnära skogar i Västerbotten. Det har även observerats äldre barknag på Contortatall utanför Boden.

Bild 3. Barknag på gran av dovvilt. Foto Mattias Sparf, Skogsstyrelsen.

Dovhjort förekommer främst i Götaland och Svealand och uppfattningen är att arten har ökat sitt utbredningsområde de senaste tio åren. Från Skåne rapporteras det om att många bokskogsföryngringar blivit uppätta direkt efter att ollonen grott och skjutit skott. På många håll krävs stängsling för att få till en lyckad bokföryngring. Från Västra Götaland i områden där dovviltpopulationen är talrik, noteras ett ökat sommarbete av tall. Dovhjort har även barknagt gran i Östergötland. Störst skada orsakar ändå dovviltet på lantbrukets åkrar, men som konkurrent till övriga klövdjur tränger dovviltet delvis undan dessa och påverkar dem att justera sitt normala födosök.

1.2.2 Rotticka

Rotticka är den allvarligaste skadesvampen i landet, speciellt i södra Sverige. Det har tidigare gjorts beräkningar på att enbart virkesförsämringen, som rotrötan

⁴ Skogsstyrelsen 2024. Skogsskadornas utveckling sedan 1993. Rapport 2024/15.

medför, kostar skogsbruket minst en miljard kronor årligen i Sverige. Därutöver tillkommer tillväxtminskning på infekterade träd. Det finns tyvärr inga tillförlitliga uppgifter om utvecklingen och omfattningen av rotröta i landet. Uppfattningen är att rotröta är vanligt förekommande och ett underskattat problem, speciellt inom de bördiga kalkrika markerna i Jämtlands län. Skogsstyrelsen har därför börjat jobba mer med rådgivning och information kring förebyggande åtgärder för rotröteproblematiken i Södra Norrland.

Bild 4. Rotticka på tall. Foto Nils Frank, Skogsstyrelsen.

Mest känt är att gran drabbas, men även andra trädslag kan angripas. Inte sällan har noterats att tall på sandig mark står och dör till synes oförklarligt. Oftast är det rottickans P-form (*Heterobasidion annosseum*) som är orsaken. Denna form, som formellt är en egen art av rotticka, har en mer sydlig utbredning. Tidigare har det nordligaste kända fyndet i Sverige gjorts i Gävletrakten, men under året har rotticka upptäckts på tall väster om Hudiksvall, vilket troligtvis är det mest nordliga fyndet som har noterats i Sverige. Fyndet skickades på DNA-analys och SLU kunde senare bekräfta att det var *Heterobasidion annosseum*.

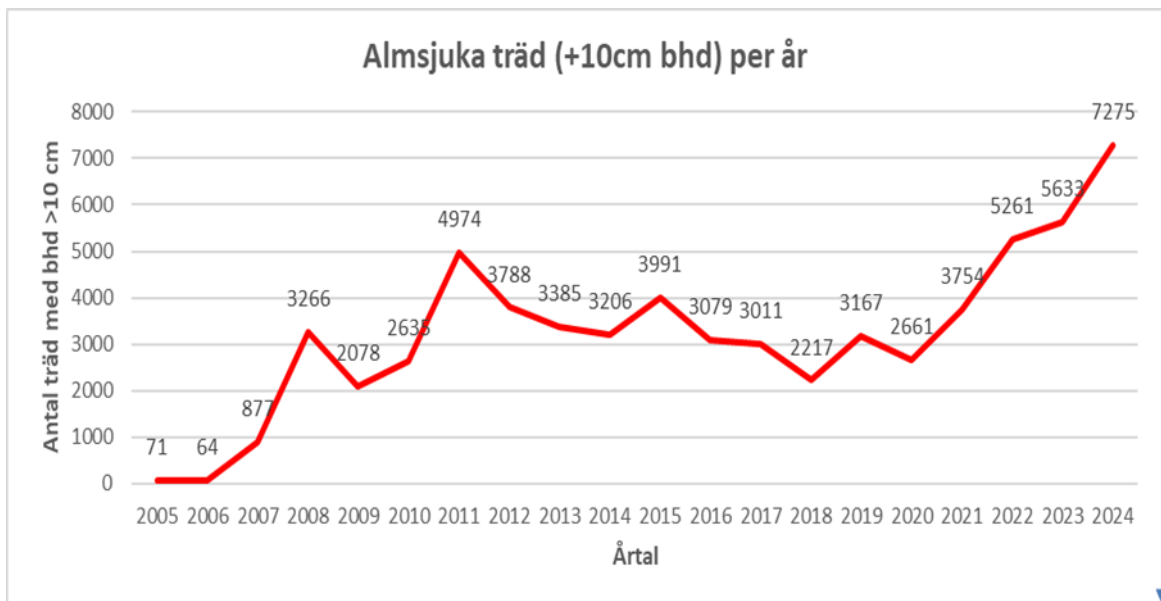
1.2.3 Almsjuka

Almsjukan fortsätter att spridas och uppfattningen är att 2024 verkar vara ett speciellt aggressivt år. Även i områden där almsjukan tidigare slagit ut alla äldre träd så kommer det rapporter om att de unga träden som etablerat sig och nått 7–10 meters höjd, har blivit angripna.

Noteringar om angripna almar kommer från i stort sett alla län i Götaland och Svealand, inte minst från städer. I Göteborg konstaterades ett stort antal almar ha infekterats av almsjuka under året.

På Gotland där inventering och bekämpning har pågått sedan 2007 rapporteras om en kraftig ökning av almsjuka jämfört med år 2023. Under 2023 hittades cirka

5 200 smittade almar medan sommaren 2024 hittades 7 200 st. Sedan 2020 har antalet infekterade träd ökat med drygt 270 procent.

Figur 5. Antal almsjuka träd med diameter >10 cm i brösthöjd, påträffade 2005-2024 vid inventering på Gotland.

Utvecklingen är allvarlig då Gotland innehåller Norra Europas största bestånd av Alm. Dessa träd har inte minst en stor och viktig funktion såsom bärare av biologisk mångfald. Intensivare bekämpning krävs för att stoppa utvecklingen.

1.2.4 Diplodia

Diplodia upptäcktes i Sverige år 2013. Svampen orsakar skottspetsdöd på flera tallarter och kan med upprepade hårda angrepp medföra att träden dör. Under 2023 konstaterades angrepp av svampsjukdomen Diplodia på contortatall för första gången. Händelsen upptäcktes utanför Hudiksvall i Hälsingland och var det nordligaste fyndet i världen. Under 2024 har även angrepp noterats i Dalarna i ett 45-årigt contortabestånd i Vansbro kommun. Diplodia finns även noterad på contortatall i Gnarp i Gävleborgs län och precis som i Dalarna konstaterades där även förekomst av svampen *Sydowia polyspora* och tallskyttesvamp *Lophoderium seditiosum* som kan ha bidragit till skadorna.

Diplodia finns även etablerad i Götaland. Utanför Kristianstad rapporteras om fortsatt angrepp på tall i tidigare omskrivet område, där även knäckesjuka konstaterats i samma bestånd. Misstanke om angrepp av Diplodia finns även på några platser i Östergötland.

1.2.5 Törskate

Törskateproblematiken fortsätter att oroa i norra Sverige. Skadenivåerna bedöms fortsatt vara höga i stora delar av regionen. En ovanligt varm försommar medförde att svampen släppte sina sporer ovanligt tidigt i hela regionen. Skogsstyrelsen har i samverkan med SLU genomfört en sporinventering med syfte att få bättre koll på geografiska förekomster av värdväxlande och icke värdväxlande variant av svampen.

Från Östergötland rapporteras det om ökande skador av törskate.

1.2.6 Övriga svampskador

Skador på björk

Under 2023 uppmärksammades skador på många björkar söder om Växjö i Kronobergs län och skadorna har fortsatt även 2024. Kärnområdet bedöms vara inom 10x40 km, men sporadiska mindre angrepp finns även utanför detta område. Symtomen är döda grenar, utglesade kronor och döda knoppar som ibland leder till helt döda träd. Skadorna började noteras redan något år efter torkåret 2018 med döda björktoppar och buskighet hos många träd. Buskigheten uppstod när nya skott från vilande knoppar i grenklykor och stammar sköt ut i samband med att andra skott dog, vilket tydde på att träden var stressade. Under 2023–2024 har SLU genomfört fältundersökningar och inokuleringsförsök⁵ för att identifiera möjliga skadesvampar och utvärdera deras inverkan på björkar. Analyserna avslöjade närvaro av flera svamparter, men där *Godronia* sp. var klart vanligast i de döda knopparna och i veden under knopparna. Det är dokumenterat sedan tidigare att *Godronia* sp. kan angripa knoppar, som leder till knopp- och grendöd.

Bild 5. Skadade björkar troligen orsakad av svampen *Godronia* sp. i kombination med torkstress. Foto Lennart Svensson, Skogsstyrelsen.

Sammantaget pekar fältfynden, svampodlingen och inokuleringsförsöken på att björkskadorna söder om Växjö kan bero på en kombination av svampinfektioner och abiotisk stress, i synnerhet torka. Mycket tyder på att skadorna skulle kunna

⁵ Införande av svamporganismer i levande träd för att studera svampens tillväxt i substratet.

orsakas av en svampart i släktet *Godronia* i kombination med en utlösande stressfaktor såsom torka sommaren 2018 som drabbade området.⁶

Skador på björk har även konstaterats i Hedvigfors utanför Hudiksvall i Hälsingland. De första indikationerna av skador upptäcktes för ett par år sedan i ett 50-årigt planterat björkbestånd. Forskare har nu tagit prover från både ved och grenar under två år för att försöka identifiera skadeorsaken.⁷

Bild 6. Döda björkar i ett hårt skadedrabbat bestånd i Hälsingland. Foto Audrius Menkis, SLU.

Från de första proverna år 2023 kunde forskarna isolera svampen *Ophiostoma pseudokarelicum* som inte tidigare är känd i Sverige. För att kunna veta med säkerhet vilken svamp som orsakar sjukdomen har forskarna tagit nya prover under 2024 och infekterat friska björkplantor för att se om de blir sjuka och uppvisar samma symptom. Det är viktigt att fortsätta följa utvecklingen i det aktuella beståndet men även att undersöka om samma symptom dyker upp på björk på andra platser i landet. I dagsläget finns det ingen information om skadorna har spridits i området. Svampen *Ophiostoma pseudokarelicum* har tidigare hittats i sår och skador på levande och döende träd i Polen och Norge.

⁶ Olson Å. m fl. 2024. Fältundersökning av björkskador i Uråsa. SLU Skogsskadecentrum.

⁷ SLU Nyhet 2024. Ovanligt fynd vid björkskador utanför Hudiksvall. Hämtad 2025-02-17 från <https://www.slu.se/ew-nyheter/2024/6/ovanligt-fynd-nar-forskare-undersokte-bjorkskador-utanfor-hudiksvall/>

Skador på tall

Skogsstyrelsen har fått in rapporter om snöskytte och knäckesjuka i norra Sverige, men dessa är sannolikt ett underrapporterat problem då det är vanligt förekommande. Likaså rapporteras det om tallskytte i södra Sverige, men omfattningen verkar inte vara så stor detta år.

Vanligt förekommande är också honungsskivling, som rapporteras från de flesta län i södra Sverige. Det är dock oklart hur omfattande och hur mycket skador svampen åsamkar.

En del angrepp av gremmeniella på contortatall har konstaterats bland annat i Västernorrland, men dock endast på individnivå. I Värmland har man under året konstaterat angrepp av gremmeniella på vanlig tall.

Skador på ask

Askskottsjukan fortsätter sin framfart. En stor del av Götalands askträd är angripna, men det verkar som att intensiteten i angreppen varierar år från år. Här och var finns det dock områden som verkar relativt oskadda. Tyvärr har det visat sig att svampen som dödar asken infekterar inte bara trädets krona, utan även dess rötter. Färska undersökningar på skogsmark visar att av de träd som tidigare under mer än tio år har valts ut för att användas i resistensförädling och som då betraktades som friska, var endast 30 procent fortfarande friska vid inventeringen år 2024.⁸

1.2.7 Granbarkborre

Under hösten 2024 har SLU, på uppdrag av Skogsstyrelsen, genomfört en stickprovsinventering av skador på skog från granbarkborreangrepp och angrepp av dubbelögad bastborre inom programmet Nationell Riktad Skogsskadeinventering (NRS). Då resultaten från de senaste årens inventeringar har visat på förhållandevis liten omfattning av skador i västra Götaland begränsades inventeringen till de östra delarna av Götaland och Svealand. I inventeringens design nyttjas Riksskogstaxeringens (RT) alla permanenta provytor i Kalmar, Östergötland, Sörmland, Örebro, Stockholm, Uppsala samt Västmanlands län. Totalt inventerades 273 trakter med 541 ytor i dessa län.

Den totala angripna volymen av granbarkborre under 2024 inom det angivna området skattas till 0,3 miljoner skogskubikmeter, inklusive vindfällerna och redan avverkade stående träd.⁹ Det är en betydande minskning jämfört med tidigare år inom samma område. Bara 32 tusen skogskubikmeter återfanns i Svealand, medan övriga volymer fanns i Götaland.

⁸ SLU Nyhet 2024. Större hot mot asken när svampen angriper rötterna. Hämtad 2025-02-06 från <https://www.slu.se/ew-nyheter/2025/1/storre-hot-mot-asken-nar-svampen-angriper-rotterna/>

⁹ Roberge, C. och Mikaelsson, H. 2024. Nationell riktad skogsskadeinventering -Resultat från granbarkborreinventering 2024. Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU.

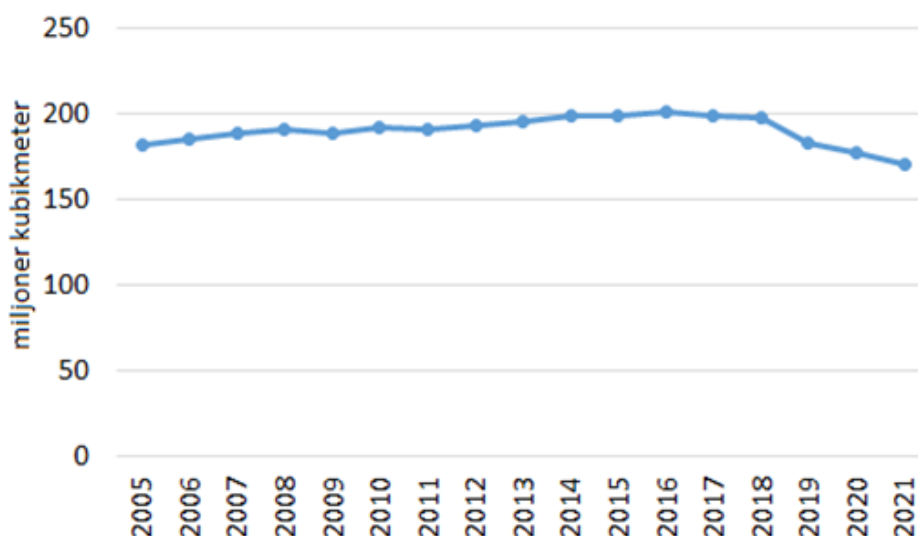
Tabell 1. Total volym granbarkborreangripna granar 2020 – 2024 i äldre gallrings- och slutavverkningsmogen skog med $\geq 3/10$ gran. Fördelat på Götaland och Svealand enligt inventerade län NRS 2024. Relativt medelfel i procent av skattad volym i parentes.

Volym, miljoner. skogskubikmeter	Totalt	Svealand	Götaland
2020	5,6 (26%)	2,9 (36%)	2,6 (38%)
2021	5,7 (25%)	3,9 (29%)	1,8 (44%)
2022	4,0 (28%)	2,9 (36%)	1,1 (32%)
2023	2,6 (25%)	0,9 (27%)	1,7 (34%)
2024	0,3 (34%)	0,03 (61%)	0,28 (37%)

Skadorna har gått ned med 95 procent jämfört med toppåret 2021. Därför kan man anta att utbrottet har stannat av och återvänt till en mer normal skadenivå efter en lång utbrottscykel som tog sin start den extremt varma och torra sommaren 2018. Totalt bedöms drygt 34 miljoner skogskubikmeter gran ha dödats av granbarkborre sedan utbrottet 2018. Observera dock att inventeringarna inte har omfattat samma län varje år eftersom skadornas utbredning har ändrats under åren. Dessutom användes andra metoder än NRS för att skatta den barkborredödade volymen under 2018–2019.

Inventeringen visar även att 77 procent av 2024 års angripna granar fanns kvar i skogen vid inventeringstillfället i september-oktober, vilket är på samma nivå som tidigare års NRS. Träd som angreps 2023 och som fortfarande stod kvar i skogen hösten 2024 utgör dock cirka 30 procent av den volym som skadades under sommaren 2023 inom samma geografiska område. Det innebär att den övervägande delen av avverkningen av angripna träd har skett under vinterhalvåret.

I SLU:s rapport framgår också att det har blivit mindre arealer i äldre gallrings- och slutavverkningsmogna bestånd med en granandel på minst 30 procent och att även volymen levande gran minskat i området under senare år.

Figur 6. Utvecklingen av volymen gran (milj. m³sk) i äldre gallrings- och slutavverkningsmogen skog med $\geq 3/10$ gran i samma område som inventerats inom NRS granbarkborre 2024. Femårsmedelvärden registrerat för mittår. Källa Roberge, C. och Mikaelsson, H. 2024, Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU.

1.2.8 Dubbelögad bastborre

Under årets riktade skogsskadeinventering registrerades även granar angripna av dubbelögad bastborre. Den totala volymen färsk angrepp (inklusive färsk angrepp av granbarkborre på samma träd), uppskattades till 77 000 skogskubikmeter vilket likt ifjol motsvarar cirka 20% av den totala skadade volymen. Volymen gran med enbart färsk angrepp av dubbelögad bastborre var 46 000 skogskubikmeter. Angreppen av dubbelögad bastborre är betydligt mindre omfattande än angreppen av granbarkborre och har också minskat.

1.2.9 Insektsskador på plantor

Snytbaggen förekommer i hela landet och är den insekt som orsakar den största plantavgången. Flest rapporter kommer från Götaland där flera bedömer att skadorna är värre än tidigare genom att en högre andel av hyggena är drabbade av betydelsefulla skador. Trots mekaniska skydd är skadorna relativt stora då snytbaggen kan gnaga ovanför skyddet och orsaka toppskottdöd.

Svart granbastborre har blivit uppmärksammas de senare åren i Götaland som en ganska allvarlig skadegörare i granplanteringarna. En allmän uppfattning är att de mekaniska plantskydden gör ingen nytta mot denna skadegörarens gnag på plantans rot del. Ny forskning visar dock att skadorna av granbastborre minskar om plantorna är behandlade med beläggningsskydd.¹⁰

1.2.10 Insektsskador på tall

Ett kraftigt utbrott av *tallspinnare* konstaterades på Gotska sandön under 2024. Utbredningsområdet är cirka 460 hektar. Initialt såg det ut som att 40–60 procent av tallarna skulle dö, men många träd har återhämtat sig och en grov uppskattning är att dödligheten bland tallarna i stället är 5–15 procent.

¹⁰ Wallertz K., Hjelm K., Eriksson S., 2024. SCANDINAVIAN JOURNAL OF FOREST RESEARCH 2024, VOL. 39, NOS. 3–4, 191–198 <https://doi.org/10.1080/02827581.2024.2351967>

Mindre utbrott av **röd tallstekel** har konstaterats på ett flertal platser bland annat i trakterna kring Askersund och Katrineholm samt i nordvästra Östergötland och nordväst om Jönköping. Även contortabestånd har angripits, vilket har skett i Vansbro kommun och i trakterna av Edsbyn.

Efter stormen Hans framfart i Västerbottens inland år 2023 och att det fanns många yngelgångar av **större mörghorre** i kvarvarande stormfällda tallar i juni månad år 2024, fanns det farhågor om mörghorreangrepp på stående skog. Skogsstyrelsen har ännu dock inte fått in några alarmerande rapporter om detta. En snabb och effektiv upparbetning av det mesta av det stormfällda virket har sannolikt minskat riskerna för omfattande angrepp.

Bild 7. Larvgångar efter blå praktbagge. Foto: Mats Carlén.

Skogsstyrelsen har fått indikationer på att **Blå praktbagge** har angripit tallar i såväl gallringsbestånd som yngre bestånd på ett flertal platser runt Österfärnebo i Gästrikland. Det är dock oklart om det är praktbaggen som är den primära skadeorsaken. Angrepp har även konstaterats i östra delen av Götaland på äldre i huvudsak solitära tallar. I Blekinge är uppfattningen att angreppen har minskat jämfört med föregående år medan det bedöms oförändrat i de nordöstra delarna.

1.2.11 Insektsskador på lövträd

Blå allövbagge har haft utbrott de senaste åren. Många observationer gjordes under 2022 och 2023. Även tidigt under 2024 rapporterades det om angrepp i Kungsbacka kommun i Hallands län, men efter detta finns inga rapporter så utbrottet tycks ha stannat av.

Angreppen av **blåsvart björkstekel** finns kvar i Kronobergs län, men har minskat i det aktuella området d v s i länets södra och östra delar.

Det har rapporterats om utbrott av **ekvecklare** i trakterna av Stockholm och Strängnäs. Vidare har även utbrott av **snedstreckad ekstyltmal** pågått i många år i Mälardalen, och angreppen på ek verkar ha fortsatt 2024. Ekarna återhämtar sig i princip alltid och har i normalfallet inga problem med denna typ av angrepp.

I övrigt har konstaterats kraftiga gnag på ask i Linköpingstrakten och ek runt Höör orsakade av *askbladstekel* respektive *mindre frostfjäril*.

1.3 Nya växtskadegörare

För att minimera risken för att nya växtskadegörare etablerar sig i Sverige och orsakar omfattande skogsskador krävs beslut baserade på all relevant vetenskapligt grundad information som finns tillgänglig. SLU:s enhet för riskvärdering av växtskadegörare¹¹ bidrar med sammanställningar och analyser av sådan information. Under 2024 hanterades bland annat följande skogsskaderelaterade ärenden:

1.3.1 *Massicus raddei* – en skadeinsekt på ek med potential att etablera sig i Sverige

En nyligen publicerad guide¹² beskriver *Massicus raddei*, en långhorning som har orsakat omfattande skador på ek i Asien och som bedöms ha potential att etablera sig i Sverige om den introduceras. Guiden innehåller bland annat information om var arten förväntas etablera sig först, hur angrepp ser ut, samt hur man skiljer denna art från inhemska långhorningar. Liknande guider finns för många andra karantänskadegörare som utgör ett hot mot svenska skogar¹³.

1.3.2 Vilka värden står på spel när skadegörare angriper träd – en översikt för riskvärderingar

När träd angrips av skadegörare hotas inte bara ekonomiska värden utan också biodiversiteten och viktiga ekosystemtjänster. En nyligen publicerad rapport¹⁴ ger en översikt av dessa hotade värden. Till exempel har 809 olika arter en stark koppling till björk, varav 31 % är helt beroende av björkträd för sin överlevnad och reproduktion.

1.4 Övriga skogsskador

Döda tallar. Under senare år har vi sett döende tallar som ett nytt fenomen som inte har någon riktigt säker förklaring. Fenomenet har kommenterats i förra årets skogsskaderapport men även 2024 har en del sådan talldöd observerats i södra Sverige, främst från Norrköpingstrakten. Det är frågan om fullstora träd som plötsligen vissnar och blir bruna i kronan. Vi ser det oftast på träd på eller intill hyggen lämnade som naturvärdesträd eller fröträd. I flera analyserade träd har blånadssvampen *Ophiostoma minus* konstaterats, och den skulle kunna vara bidragande till döden av tallarna. Den bör dock ha spridits till träden med någon insekt, men det är oklart vilken. Under 2024 har Skogsskadecentrum och SLU Skogsentomologi inlett ett gemensamt forskningsprojekt finansierat av Södras

¹¹ SLU Riskvärdering av växtskadegörare, www.slu.se/riskvardering

¹² European Food Safety Authority (EFSA), Gabriele Rondoni, Niklas Björklund, Laura Carotti, Giulia Mattion, Sybren Vos (2024). Pest survey card on *Massicus raddei*. EFSA Supporting Publications, 21(12), 9159E. <https://doi.org/10.2903/sp.efsa.2024.EN-9159>

¹³ EFSA Pest Survey Card gallery <https://efsa.europa.eu/plants/planthealth/monitoring/surveillance/gallery>

¹⁴ Maňák, V., Björklund, N., Sundberg, S. and Boberg, J. (2024). Biodiversity and ecosystem service contributions of trees - a review for environmental risk assessments of non-native plant pests in Sweden. Technical report. SLU Risk assessment of plant pests, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala <https://res.slu.se/id/publ/131963>

forskningsstiftelse. Mycket preliminära resultat tyder på att svampen inte kan tillväxa med någon större hastighet i vitala tallar. Fjolårets undersökningar visade att många av de dödade träden var angripna av blå praktbagge. Vuxna blåa praktbaggar har samlats in för att analysera om de kan vara vektorer för svampen, men de ligger i skrivande stund i frysen i väntan på vidare analys. Undersökningen är ett flerårigt projekt och fortsätter 2025.¹⁵

Skador i form av **döda toppar på enstaka medelålders och äldre björkar** har observerats i olika delar av norra Sverige. En teori är att vi fortfarande ser effekterna av den torra sommaren 2018, men att vi inte har full koll på skadeorsaken.

2023 års undersökningar av **glesa talltoppar** i Norrland visade att gremmeniella och större mörkborre var huvudorsakerna till skadorna.¹⁶ Ytterligare prover har skickats till SLU under året utan att ge tydliga svar.

Rapporter om **döda plantor** har främst rapporterats från Uppsala och Västmanlands län. Avgångar på 30–40 procent har noterats redan vid första året efter plantering. Det är dock oklart vad detta beror på. Tänkbara orsaker är torka, felaktig plantbehandling eller bete av framför allt rådjur. Enligt Föryngringskollen som är namnet på det fleråriga inventeringsprojekt som Skogforsk leder och som bland annat syftar till att hitta orsakssamband till höga plantavgångar i nyplanteringar, var igenomsnitt 7 procent av de inventerade plantorna år 2024 döda. Detta är mindre alarmerande än år 2023 då 13 procent av inventerade plantor befanns vara döda.¹⁷ Orsakerna till plantavgången hade vid redovisningstillfället inte färdiganalyserats.

Tillväxtstörningar på tall, främst i form av onormal skottskjutning, fortsätter att förekomma. Rapporter från tidigare kända områden har utökats något med några nya. Sydvästra Jönköpings län, norra och nordöstra Kronoberg, Halland, Blekinge och Östergötland har kända lokaler. Skadan förekommer både på planterade och självföryngrade tallar.

¹⁵ SLU Nyhet 2024. Mysteriet med de döda tallarna. Hämtad 2025-02-17 från <https://www.slu.se/ew-nyheter/2024/6/mysteriet-med-de-doda-tallarna/>

¹⁶ Skogsstyrelsen 2023. Skogsskador i Sverige 2022. Rapport 2023/04, Skogsstyrelsen.

¹⁷ Skogforsk 2024. Muntlig presentation av resultat på webinarium 2024-03-04.

Bild 8 och 9. Tallar med tillväxtstörningar. Foto Frida Jonsson, Skogsstyrelsen.

2 Rekommendationer

2.1 Rekommendationer för att begränsa skadorna

För att möta de skadegörare och skadeorsaker som hotar den svenska skogen gäller det att anpassa skogsskötseln och viltstammarna samt ståndortsanpassa så mycket som möjligt. En förutsättning för att kunna ståndortsanpassa vid föryngring och röjning samt att kunna nyttja en stor bredd vid trädslagsval och skapa blandskog och lövskog är att viltbetestrycket är på en låg/rimlig nivå. Trädslagsvalet bör inte styras av risken för viltbetesskador.

Markägare bör eftersträva hög variation på fastighets- och landskapsnivå i form av olika trädslag och åldrar, välskött skog, kontinuitetsskog, måttligt stora bestånd, tillgång på död ved och skog med naturvårdsmål samt bibehålla en god genetisk variation i landskapet. Detta med syfte att motverka risken att en viss skadeinsekt eller patogen ger utbredda skador.

Nedan följer några konkreta råd som är väl förankrat i forskningen om hur man kan begränsa skogsskador.

2.1.1 Abiotiska skador

Begränsa snöbrott och stormskador genom att bedriva en aktiv och anpassad skogsskötsel att minska vindexponering. Detta kan åstadkommas genom att ha rätt trädslag på rätt mark och framför allt röja men även gallra i rätt tid och till rätt täthet. Ta även hänsyn till känsligheten hos de omgivande bestånden vid planering av gallring och slutavverkning för att undvika att öka deras vindexponering.

Undvik att gallra i skog som är över 20 meter hög (ungefärligt riktvärde) för att minimera risken för stormskador. Undvik också att överhålla trädslagsren granskog lång tid efter rekommenderad slutavverkningsålder, åtminstone upp till södra Norrland

Beståndskanter, befintliga och framtida efter avverkning av intilliggande bestånd, är känsliga för stormskador och insektsangrepp (granbarkborre). Planera för vilka beståndskanter som riskerar att bli vindexponerade utifrån framtida avverkningar, genom att vid föryngring, röjning och i viss mån gallring skapa stormtåliga bestånd med hjälp av trädslagsblandning, en låg andel gran och tidig och hård röjning och förstagallring i nämnda beståndskanter. Gles plantering kan även tillämpas, för att underlätta för plantorna att ”lära sig” vindklimatet, samt att möjliggöra för naturlig föryngring och brynbildning av buskar. Att skapa breda kantzoner med träd i stigande höjd kan även minska risken för vindfällande turbulens bakom kantzonen vid storm.

Torkstress är svårt att skydda sig mot på kort sikt. På längre sikt är en noggrann ståndortsanpassning med föryngring och skötsel för framför allt blandskog och barrblandskog på mellanboniteter och tall på svagare boniteter, troligen de viktigaste åtgärderna. Skogsskötselåtgärder – relativt hård röjning och tidig gallring i rätt tid – är viktigt för att hålla träden i bestånden vitala samt för att bibehålla den eftersträlvade trädslagsblandningen.

Motverka klimatförändringen genom att återväta näringsrika och väl-dränerade utdikade torvmarker som leder till minskade utsläpp av koldioxid. Våtmarker kan, beroende på utformning och lokalisering, också bidra till att minska eller hindra spridning av skogsbrand.

Minska risken för ras, erosion och slamströmmar inom riskområden genom ett anpassat skogsbruk såsom att avverka i etapper eller använda hyggesfria metoder samt undvik markberedning. Planera och bygg skogsbilvägar i samverkan med omgivande fastigheter och bygg vägarna för att tåla varmare vintrar och ökade vattenflöden.

Betrakta skogsfastigheten med ingående skogsbestånd och dess plats i ett övergripande landskap. Detta för att effektivt kunna planera olika beståndstyper, kantzoner mot vatten och våtmarker, skogsbryn i förhållande till öppen mark och planerade avverkningar samt ett effektivt skogsbilvägsnät. En landskapsövergripande planering underlättar åtgärder för att minimera risken för stormskador, spridning av skogsbrand, erosion, ras och slamströmmar samt underlättar åtkomsten av skogen för planering och åtgärder.

2.1.2 Viltbetesskador

Motverka viltbetesskador där dessa är stora så att det är möjligt att föryngra med tall på all torr mark och så att naturlig föryngring av rönn, asp, sälg och ek tillåts bidra till variationen i den nya skogen.

Fortsätt att uppmärksamma viltbetet och inventeringar som ger underlag om skadeläget och populationstätheter. Rekommendationen är att samförvalta klövviltet för att se helheten och kunna planera för åtgärder. När viltförvaltning och praktisk jakt bedrivs behöver samtliga hjortdjursarter inom det aktuella området beaktas. Markägare och jägare behöver ha en kontinuerlig dialog om skogstillstånd, betesskador, fodermängd och tätheter av hjortdjur. Använd objektiv information från olika typer av inventeringar. En förutsättning för minskade betesskador är att anpassa klövviltstammarna efter foderutbudet och att i skogsskötseln nyttja möjligheter till ett ökat naturligt foderutbud.¹⁸

2.1.3 Insektsskador

Skapa blandbestånd, ståndortsanpassat, av gran, tall och lövträd på olika sätt för att minska risken för stormfällningar och omfattande insektsangrepp. Blandskog möjliggör också saneringsgallring om ett av trädslagen i blandskogen angrips av en skadeinsekt eller en patogen.

Föryngra inte med gran på torr mark, i syfte att motverka främst granbarkborre men även andra skadeinsekter. Gran på mager och torr mark godkänns normalt inte som huvudplanta på grund av otillfredsställande virkesproduktion.

Efterlev rekommenderade åtgärder vid insektsangrepp. Färska vindfällan av barrträd behöver omhändertas innan svärmningen sker. Genomför metoden Sök

¹⁸ Skogsstyrelsen 2023. Tänk vilt när du sköter din skog. [Tänk vilt när du sköter din skog - Skogsstyrelsen](#).

och plock sommar så långt det är möjligt för att oskadliggöra så många granbarkborrar som möjligt och förhindra spridning.

Efterlev rekommenderade datum för ungskogsröjning i tallskog med skorp bark för att minska risken för angrepp av mörghjortar (tall).

Motverka snytbaggeskador och andra plantskador genom att vara noggrann i planteringsarbetet. Hantera plantorna rätt så att det är vitala plantor som sätts. Markbered och plantera i ren mineraljord så långt som möjligt. Använd plantskydd.

2.1.4 Svampskador

Motverka spridning av rotröta genom att stubbehandla i barrbestånd i samband med avverkning i plusgrader i framför allt Götaland och Svealand, men även i delar av Norrland där rottickan är ett problem. Byt trädslag där angreppen varit betydande. Att skapa en blandskog med lövinslag efter ett hårt rötangripet granbestånd kan hjälpa till att begränsa rötfrekvensen i nästa generation. Undvik slentrianmässig och onödig underröjning före gallringsingrepp vid plusgrader i framför allt Götaland och Svealand samt delar av Norrland där rottickan är ett problem.

2.2 Övrigt

Inspektera skogen regelbundet för att ha koll på vilka skador som uppstår och för att kunna agera i tid. Att vistas ute i skogen och observera utvecklingen och hålla sig ajour med vad som händer via forskning och media är en god start på det arbetet.

Friska askindivider bland sjuka askar är mycket intressanta för forskningen. Om du känner till platser där detta förekommer hör av dig till SLU eller Skogforsk via medborgarforskningens webbplats ”Rädda asken”¹⁹. Liksom för asken och askskottsjukan vill forskarna på Skogforsk, Linnéuniversitetet och SLU gärna få kännedom om almar som verkar klara sig undan almsjukan i drabbade områden.

Den ökande handeln leder till ökad risk för att nya växtskadegörare från andra delar av världen sprids med växter och växtprodukter. I EU har man därför beslutat om gemensamma regler vid handel och förflyttning av växter och växtprodukter. Dessa regler gäller vid handel och förflyttning av växter mellan länder i EU och inom länders gränser. När växter importeras från länder utanför EU så finns det i stället krav på sundhetscertifikat.

Om karantänsskadegörare upptäcks i Sverige så ska de bekämpas med syftet att de ska utrotas. För mer information om karantänsskadegörare och hur de bekämpas besök Jordbruksverkets hemsida. Läsare som vill ha mer upplysningar om skogsskador eller diskutera skogsskador kan vända sig till någon av skogsskadesamordnarna eller sakkunniga på insekts- och svampskador på Skogsstyrelsen.²⁰

¹⁹ <https://raddaasken.nu>.

²⁰ <https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/skogsskador/>. Telefon 036-35 93 00. E-post Skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se

3 Litteratur/källförteckning

EFSA Pest Survey Card gallery

<https://efsa.europa.eu/plants/planthealth/monitoring/surveillance/gallery>

European Food Safety Authority (EFSA), Gabriele Rondoni, Niklas Björklund, Laura Carotti, Giulia Mattion, Sybren Vos (2024). Pest survey card on *Massicus raddei*. EFSA Supporting Publications, 21(12), 9159E.

<https://doi.org/10.2903/sp.efsa.2024.EN-9159>

Laudon et al 2024. Swedish forest decline: A consequence of climate warning? a Department of Forest Ecology and Management, SLU Umeå.

<https://pub.epsilon.slu.se/34529/1/laudon-h-et-al-20240701.pdf>

Maňák, V., Björklund, N., Sundberg, S. and Boberg, J. (2024). Biodiversity and ecosystem service contributions of trees - a review for environmental risk assessments of non-native plant pests in Sweden. Technical report. SLU Risk assessment of plant pests, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala

<https://res.slu.se/id/publ/131963>

Olson Å. m fl. 2024. Fältundersökning av björkskador i Uråsa. SLU Skogsskadecentrum.

Roberge, C. och Mikaelsson, H. 2024. Nationell riktad skogsskadeinventering - Resultat från granbarkborreinventering 2024. Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU.

https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/sresh/miljoanalys/nrs/arbetsrapport_566_nrs_granbarkborre_2024.pdf

Skogforsk 2024. Muntlig presentation av resultat på webinarium 2024-03-04.

Skogsstyrelsen 2023. Skogsskador i Sverige 2022. Rapport 2023/04,

Skogsstyrelsen. <https://www.skogsstyrelsen.se/om-oss/rapporter-bocker-och-broschyrer/>

Skogsstyrelsen 2023. Tänk vilt när du sköter din skog. [Tänk vilt när du sköter din skog - Skogsstyrelsen](#).

Skogsstyrelsen 2024. Skogsskadornas utveckling sedan 1993. Rapport 2024/15.

<https://www.skogsstyrelsen.se/om-oss/rapporter-bocker-och-broschyrer/>

SLU Nyhet 2024. Mysteriet med de döda tallarna. <https://www.slu.se/ew-nyheter/2024/6/mysteriet-med-de-doda-tallarna/>. [Hämtad 2025-02-17]

SLU Nyhet 2024. Ovanligt fynd vid björkskador utanför Hudiksvall.

<https://www.slu.se/ew-nyheter/2024/6/ovanligt-fynd-nar-forskare-undersokte-bjorkskador-utanfor-hudiksvall/> [Hämtad 2025-02-17]

SLU Nyhet 2024. Större hot mot asken när svampen angriper rötterna.
<https://www.slu.se/ew-nyheter/2025/1/storre-hot-mot-asken-nar-svampen-angriper-rotterna/> [Hämtad 2025-02-06]

SLU Riksskogstaxeringen. Skogsdata 2024. Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU Umeå.
https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/rt/dokument/skogsdata/skogsdata_2024_web.pdf

SLU Riskvärdering av växtskadegörare, www.slu.se/riskvardering

SMHI, 2025. Årets väder, Sommaren 2024 - Rekordvarmt längst i norr.
<https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/arets-vader/sommaren-2024-rekordvarm-langst-i-norr-1.209615> [hämtad 2025-02-05]

Wallertz K., Hjelm K., Eriksson S., 2024. SCANDINAVIAN JOURNAL OF FOREST RESEARCH 2024, VOL. 39, NOS. 3–4, 191–198
<https://doi.org/10.1080/02827581.2024.2351967>

Lokala skogsskadesamordnare, Skogsstyrelsen

Mattias Eriksson, Norrbottens distrikt

Ellinor Lindmark, Norra Västerbottens distrikt

Marcus Pettersson, Södra Västerbottens distrikt

Henrik Wikström, Norra Jämtlands distrikt

Mattias Olofsson, Södra Jämtlands distrikt

Magnus Martinsson, Västernorrlands distrikt

Magnus Hedspång, Dalarnas distrikt

Nisse Frank, Gävleborgs distrikt

Patrik Karlsson, Östra Svealands-Gotlands distrikt

Hans Källsmyr, Värmlands distrikt

Daniel Comstedt, Sörmland-Örebro distrikt

Erik Fernemar, Skaraborg-Fyrbodals distrikt

Richard Näslund, Göteborgs distrikt

Christian Persson, Hallands distrikt

Robin Jacobsson, Jönköpings distrikt

Mattias Sparf, Östergötlands distrikt

Anna Cederholm, Kronobergs distrikt

Ove Arnesson, Kalmar distrikt

Robert Sunesson, Blekinge distrikt

Roland Månsson, Skåne distrikt

SLU

Audrius Menkis, Institutionen för skoglig mykologi och växtpatologi

Åke Olson, Institutionen för skoglig mykologi och växtpatologi

Teresa Fustel, Institutionen för skoglig resurshållning

Mats Jonsell, Institutionen för ekologi, Enheten för skogsentomologi

Niklas Björklund, Institutionen för ekologi, SLU Riskvärdering av

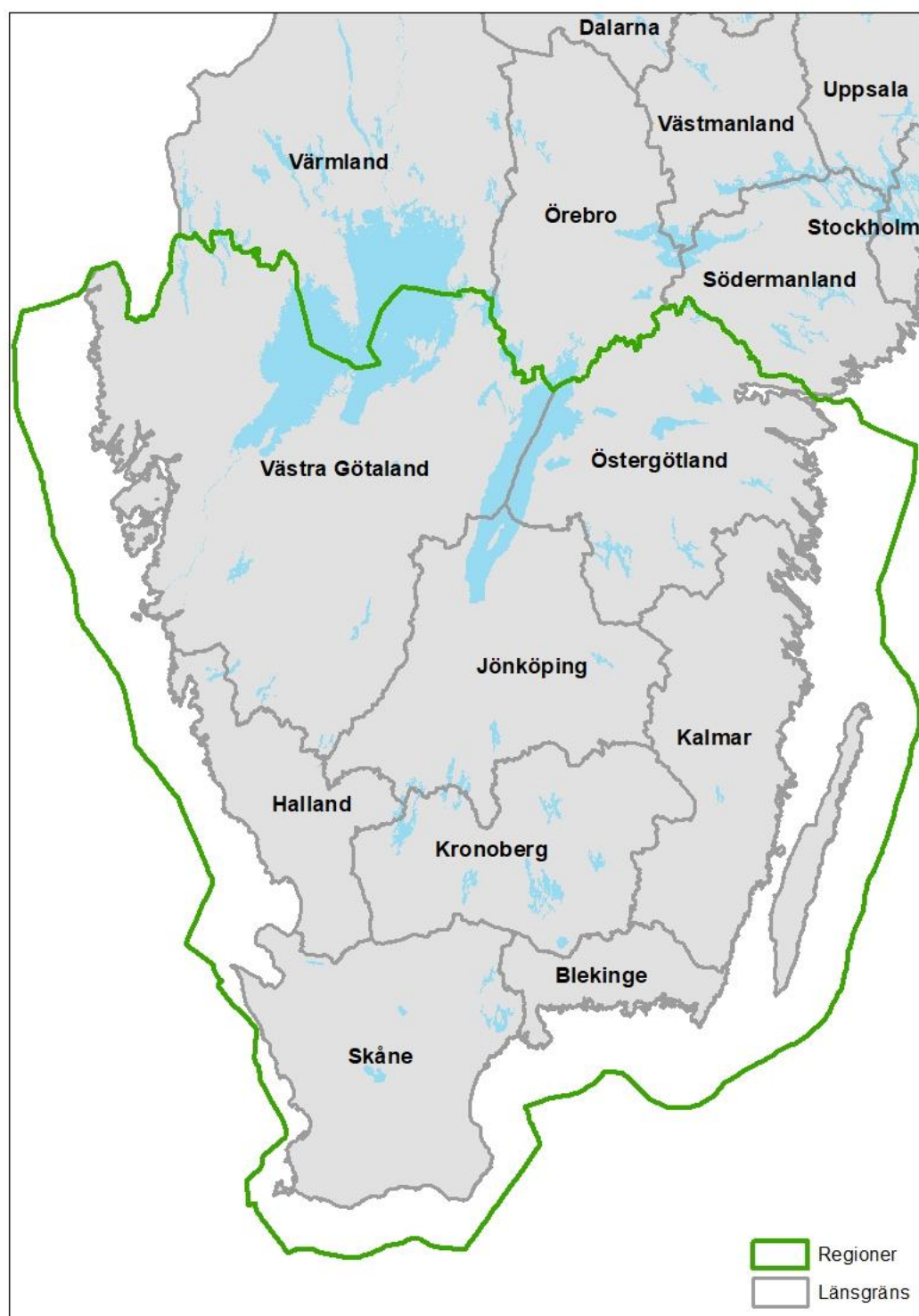
växtskadegörare

Johanna Boberg, Institutionen för ekologi, SLU Riskvärdering av växtskadegörare

Michelle Cleary, Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap

Cornelia Roberge, Institutionen för skoglig resurshållning

Bilaga 1. Skador i region syd

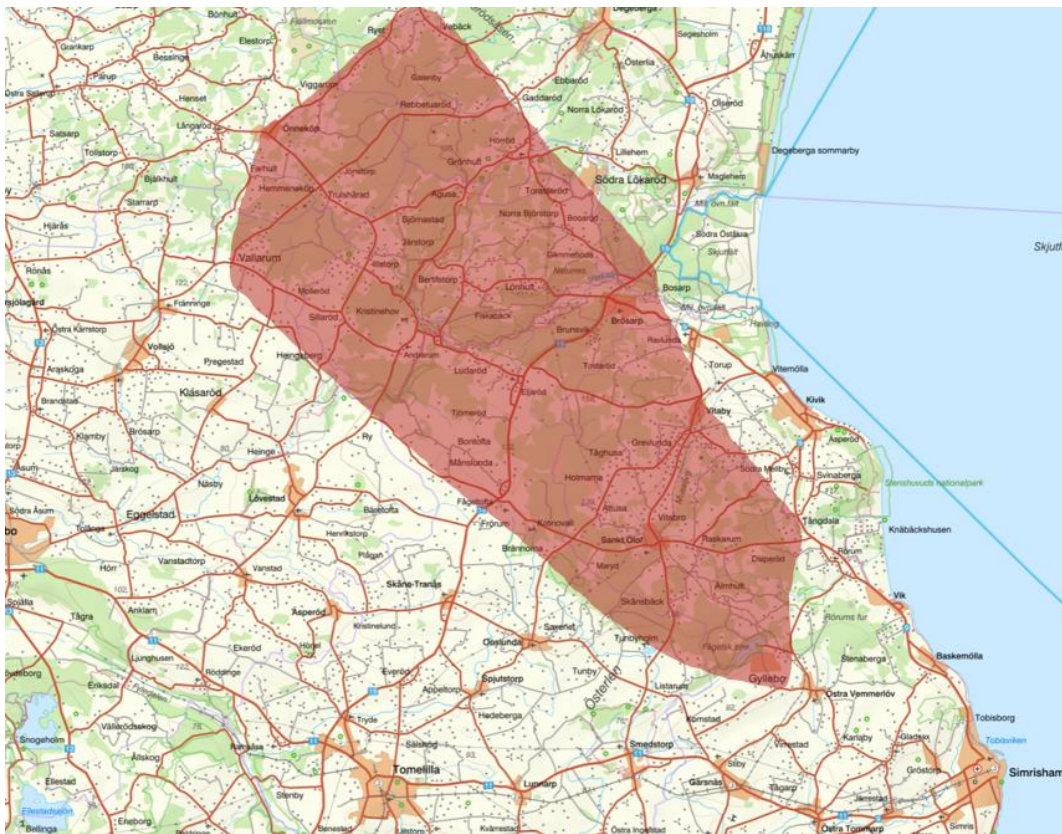

Figur 1. Karta över Skogsstyrelsens region Syd som omfattar Götaland förutom Gotland.

Väderbetingade skador

2024 var ett ganska modest år, när det gäller väderbetingade skogsskador inom regionen. Några undantag fanns dock och en av de besvärligaste var i början av året, i Skåne län. Den 3 januari drog det in ett oväder från Hanöbukten där det mot Linderödsåsens östra del med dess bredd på 15 km och 25 km inåt, blev stora snömängder med 60–70 cm blötsnö som klubbade fast i trädkronorna. I kombination med blåst med upp mot 24 m/s i byvindarna blev det mycket svåra **toppbrott** i princip alla granbestånd inom området. Mycket av de yngre nygallrade bestånden blev så illa sargade att man måste börja om med nyplantering, men även där man valt att behålla beståndet har huvuddelen av granarna toppbrott.

Även Östergötland har lokalt drabbats av toppbrott, i samband med vind och snö.

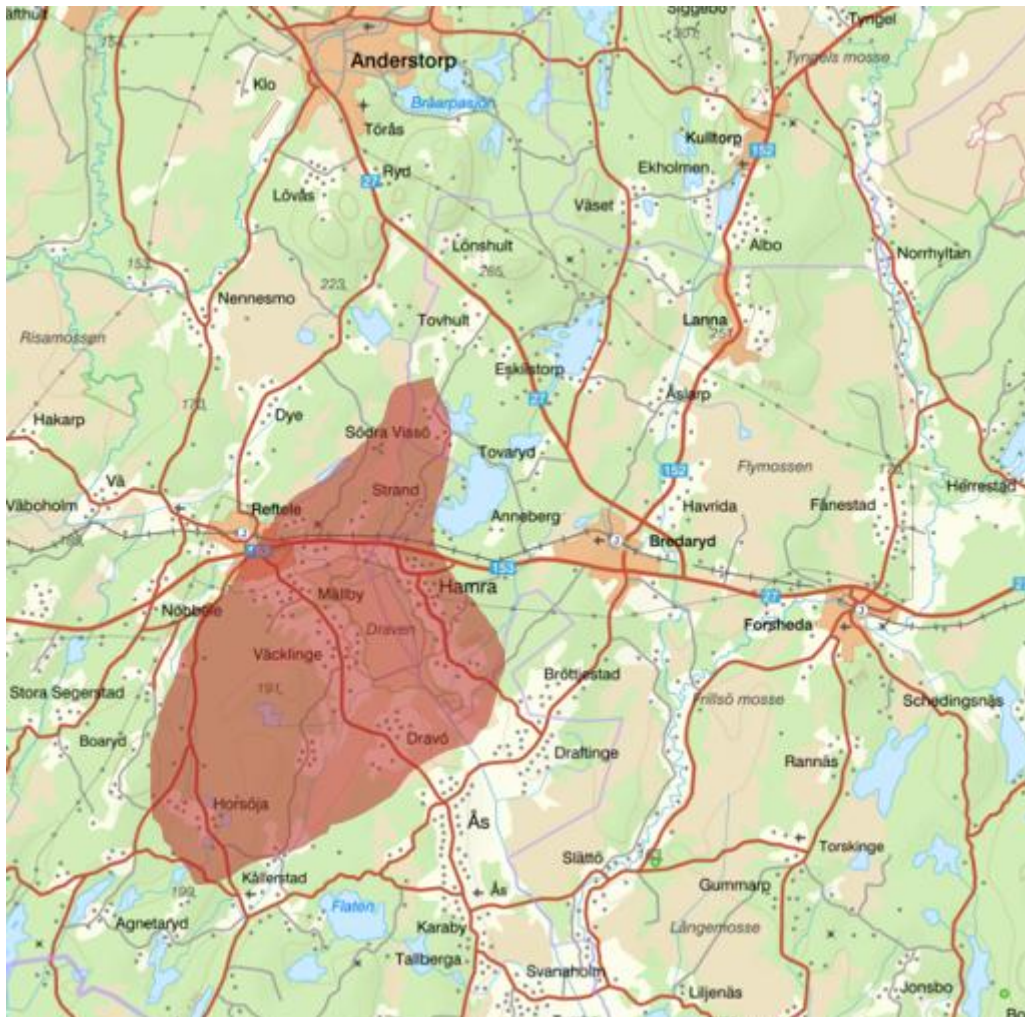
Figur 2. Ungefärligt utbredningsområde av ovädet i Skåne, 3 januari

Östergötland, Västra Götaland och Kronoberg anger smärre skogsskador i samband med **småstormar**. Men det gäller i stort sett för hela regionen att det förekommit vindfällda träd och att skadorna är främst lokaliserade till nya hyggeskanter, nygallrade bestånd och skärmträdställningar.

Till skogsskador orsakat av vind får man även räkna den **tromb** som drog in väster om Värnamo den 10 juli.

För en hel del av områden gäller att man haft svårt att upparbeta allt skadat virke, i tid innan vårens insektssvärmingar. Risk finns då att diverse skadeinsekters

populationer kan byggas upp i och med att det ligger färskt virke tillgängligt under deras svärmning.

Figur 3 Ungefärligt utbredningsområde över tromben, väster om Värnamo.

Försommartorka rapporteras från i stort sett hela regionen. Perioden i maj månad och början på juni var särskilt torr. Vissa föryngringar drabbades hårt. Framför allt gran- och lövplantor. Tall upplevdes klara sig bättre.

På många håll menar man att det syns **torkstresseffekter** i skogen, som man kan hänföra till den varma och torra 2018. Det finns bestånd som fortfarande står och stampar och inte vill komma i gång riktigt med sin tillväxt. Framför allt handlar det om gran- och lövbestånd.

Blekinge, som normalt sett är en ganska nederbördsfattig del av Götaland, har under 2024 kunnat konstatera att det varit mer **nederbörd** än vanligt. Det har fått till följd att grundvattennivåerna återhämtat sig mot mer normala nivåer. Det gäller för övrigt i stora delar av regionen, om man ser på grundvattennivåerna under senare delen av året.

Frostnätter, under vegetationsperioden, har förekommit i rätt normal omfattning. Det handlar om frostsador i de klassiska naturgivna låglänta områdena. I delar av västkustområdena förekom de även rätt tidigt, redan i april.

Antalet och omfattningen på **skogsbränder** var ovanligt låg i regionen. Cirka 55 hektar är noterade och de fördelar sig på 42 bränder. Medelstorleken på en skogsbrand i Götaland är alltså strax över ett hektar. Organisationerna ute i landet med räddningstjänster och flygbevakning i främsta ledet gör ett utmärkt arbete i att samarbeta och snabbt bekämpa uppkomna skogsbränder.

Förutom oplanerade bränder genomförs planerade **naturvårdsbränningar**. Inkomna uppgifter visar att det är drygt 70 hektar. Både oplanerade och planerade bränder var vanligast förekommande i de östra landskapen.

Svampskador

Rotröteskador är, som vanligt, volymmässigt sett den största svampskadan i regionen. Skogsbruket upplever en smygande ökning som kommer bli en utmaning på sikt. Vissa ståndorter har mycket omfattande rötskador, framför allt på gran. Värst är det ofta där gran planterats på fel marktyp och där det tidigare har orsakats markskador.

Rotticka på tall uppmärksammas allt oftare och noteringar görs lite var stans. Dödlighet uppkommer både i ungskogsfasen och i äldre skog. Skadan sprider sig som utökande ringar/brunnar i beståndet. Ståndorten är ofta med en dragning mot sandig.

Bild 1. Rotticka på tall. Foto Mats Carlén, Skogsstyrelsen.

Honungsskivling är en av de vanligare svamparna som orsakar träddöd och tillväxtnedsättning. Även den sprider sig som utökande brunnar i bestånden. Planterade före detta inägor är ofta en plats där det är rätt vanligt att hitta honungsskivling.

Tallskytte har uppmärksammats i en tallsådd, om knappt 10 hektar, i Tranemo kommun. Samtliga observerade tallplantor var angripna. Tallskytte har även rapporterats in från andra håll, men inget så stort område.

Knäckesjuka på tall ökar, verkar det som, men det har antagligen kopplingen till att det anläggs mer tallskog. Svampen värdväxlar med asp – fram för allt den unga aspens löv är mottagliga.

Diplodia finns misstanke om på några platser i regionen och har noterats i mindre omfattning i Östergötland. Utanför Kristianstad är det fortsatt angrepp i tidigare omskrivet område, där även knäckesjukan finns i samma bestånd.

Törskateangreppen har noterats öka i Östergötland.

Blåsröst på tall är ganska ofta förekommande i stora delar av regionen.

Bild 2. Blåsröst på tallplanta. Foto Mats Carlén, Skogsstyrelsen.

Almsjukan fortsätter att spridas och det verkar vara ett speciellt aggressivt år. Noteringar från alla län i regionen. Även i de områden där almsjukan tidigare slagit ut alla äldre träd så kommer det rapporter om att de unga träden som etablerat sig och nått till 7–10 meters höjd, har blivit angripna.

Askskottsjukan fortsätter även den, som tidigare, sin framfart. En stor del av askträden i regionen är nu angripna. Här och var finns dock områden som verkar relativt oskadda. Det verkar också som att intensiteten i angreppen varierar år till år.

Skadorna på björkbestånd, söder om Växjö, fortsätter att följas av både Skogsstyrelsen och SLU. Angrepp på björk där björkkronorna är helt eller delvis döda. Många grenar har både levande och döda skott och på många kvistar finns både levande och döda knoppar. Angrepp har skett på såväl enstaka träd som hela bestånd, på björkar som främst är cirka 15–20 år gamla. Angrepp finns dock på både yngre och äldre träd.

Ekmyldagg förekommer lokalt i Blekinge.

Troligt angrepp av **Godronia** på al i Halland. Skadorna visar sig som döda knoppar och döda klenare kvistar. Bladverket blir därför väldigt glest.

Fristående döda grova tallar har noterats i relativt stor omfattning från Norrköpingstrakten, i Östergötland, samt i viss mån i de östra landskapen i övrigt. Fenomenet med tallar som plötsligt börjar vissna och dö omskrevs även föregående år och SLU kopplades in för att undersöka saken. Enligt Mats Jonsell, SLU är troligen svampen **Ophiostoma minus** inblandad, samt eventuellt även blå praktbagge. Men i skrivande stund är det inte fastlagt. Fortsatt analys, av insamlat material ska ske.

Insektsskador

Skador orsakade av den **åttatandad granbarkborren** har minskat avsevärt, enligt en NRS genomförd av SLU och på uppdrag av Skogsstyrelsen. Förhöjda angreppsnivåer finns dock fortsatt i norra och östra delarna av regionen och färskva vindfällan under svärmsperioden i kombination med en torr sommar kan raskt ge ökande skadebild igen.

Skador av **sextandad granbarkborre** noteras från flera håll, men angreppen är varken stora eller ökande i antal.

Dubbelögad bastborre har tidigare stått för en rätt stor andel dödad granskog, enligt NRS och andra observationer. Nu verkar det som att även de skadorna är i avtagande.

Snytbaggesskadorna vittnas om att vara stora och ofta ökande, sett gentemot tidigare. Snytbaggen har gått från att vara ett lokalt problem till att finnas överallt. Trots mekaniska skydd är skadorna stora. Det är mycket viktigt att arbeta med många åtgärder för att hålla tillbaka skadorna. Markberedning, plantval, planteringspunkt, skärmställning, hyggesstorlek, hyggesvila, sådd är alla saker som man behöver fundera över för att förbättra plantöverlevnaden.

Svart granbastborre upptäcks oftare som skadegörare i granplanteringarna. De mekaniska plantskydden gör ingen nytta mot denna skadegörarens gnag på plantans rot del. Insektens biologi gör att den kan stanna många år på samma plats och göra fortsatt skada under längre tid än till exempel snytbaggen.

Ögonviveln kan göra skador på barrskruden eller löven på nysatta plantor där det inte finns någonting annat grönt att äta. Täta granbestånd som avverkats och där

grot tagits ut är riskbestånd om man planterar omgående. Mekaniska plantskydd gör ingen nytta mot insekten.

Angrepp av **röd tallstekel** har noterats i nordvästra Östergötland samt nordväst om Jönköping. Inga stora angrepp, men tydliga barrförluster.

Angrepp av **blå praktbagge** finns lite var stans, främst i den östra halvan av regionen. Blekinge noterar någon minskning medan de nordöstra delarna ser den oförändrad mot tidigare.

Blåsvart björkstekel finns kvar i Kronoberg, men verkar minska i det aktuella området som är länets södra och östra delar.

Blåsvart aspbagge, angreppet på runt 1 ha i Älmhult finns kvar sedan tidigare år.

Blå allövbagge noterades angrepp av, tidigt under året norr om Onsala. Under 2022 och 2023 fanns rätt många observationer i SLU:s skogsskada om angrepp i Götaland, men inga senare rapporter har kommit in så det är möjligt att angreppet stannat av.

Kraftiga gnag av **askbladstekel** har noterats i Linköpingstrakten.

Runt Höör, i Skåne, syntes kraftiga gnag på ek, orsakat av **mindre frostfjäril**.

Skador orsakade av däggdjur och fåglar

Betesskador enligt Äbin

Betesskador enligt Äbin är en sammanvägning av resultaten för de tre senaste älgbetesinventeringarna. Äbin visar på 13 procents årsskador i Götalands tallungskogar. Sett gentemot föregående treårsperiod har skadorna minskat med en procentenhet, men de ligger fortsatt kvar i en skadenivå som betecknas som svår och där det behövs kraftfulla åtgärder för att minska skadenivån

Figur 1 Kartan visar hur årsskadorna på tall i ungskog varierar inom området och baseras på de tre senaste inventeringarna. Mörkare färg innebär att en högre andel av tallstammarna registrerats som årsskadad än i de områden på kartan som har ljusare nyans.

I Äbin mäts bland annat andelen mager mark som föryngrats med tall. Trenden har varit ökande sedan 2016 men stagnerade ett tag runt 40 procent. Vid mätningen 2024 kunde det konstateras att 55 procent av den magra marken återbeskogats med tall. Dock uppfylls inte målet om 80 procent tall på mager mark. För att nå målet behöver man bland annat arbeta med bättre ståndortsanpassning. För mer detaljerad information om Äbin-resultat hänvisas till Skogsstyrelsens webbtjänst Skoglig betesinventering.

Gudrunområdet, som nu är 20 år gammalt, genererade en mängd foder för 10–15 år sedan. Nu är de flesta bestånden som är anlagda där slutna och levererar marginellt med foder. Det var en kort sejour som hjälpte till att få en kvalitativt rätt god älgstam, för stunden. Sedan dess har älgens slaktvikter blivit oroande låga och reproduktionen likaså. Det är dessutom höga betesskador på de föryngringar som idag anläggs inom detta område.

Skador från hjortdjur förutom älg

Skadeproblematiken är väldigt varierande inom regionen. Vi har två hjortarter samt rådjuren som alla håller till i sin fodernisch, men ofta dubblar inom varandras. Alla påverkar älgens nisch så att den får anpassa sig till den givna förutsättningen, där den råkar befinna sig.

Rådjursstammens skador på, i första hand plantskog verkar vara i ökande på många håll. Bland annat i ”Småland” och Blekinge nämns ökande skador. Men man kan säga att det är mycket vanligt med plantskador orsakade av rådjur i hela regionen. Lokala variationer finns naturligtvis och där predatortrycket är högt sjunker ofta skadorna. Vårvintrar med skare där snön inte täcker plantorna helt kan få mycket höga nivåer av skada.

Dovviltet är en art som funnits länge i regionen, men då ofta ganska begränsad till lokala stammar. Senaste årtiondet har arten dock börjat breda ut sig och har en betydligt större areell täckning än förr. Längre tänkte man att dov bara livnärde sig på gräs, men kvistbete både på barrträd och löv förekommer som en del i kosten. Dessutom förekommer fläkskador och barkgnag. Från Skåne rapporteras att många av föryngringarna i bokskog i stort sett blir uppätta direkt efter att ollonet grott och skickat upp sin klena stam. På många håll behövs stängsling för att få till lyckad bokföryngring. Från Västra Götaland noteras ett ökat sommarbete av tall, där dovsviltstammen är talrik. Störst skada bidrar nog ändå dovsviltet till i lantbruket, men som konkurrent till övriga klövdjur så tränger den delvis undan dessa och påverkar dem att justera sitt normala födosök.

Bild 3. Barkgnag på gran av dovsvilt. Foto Mattias Sparf, Skogsstyrelsen.

Kronviltet har en liknande historia som dovviltet, det vill säga att den håller på att sprida sig geografiskt från begränsade områden. Spridning och populationsökningen noteras i Kronoberg, Halland och Skåne. Populationerna i Östergötland, och Jönköpings län verkar stabila. Skadorna på skog visar sig ofta som barkgnag i granskog, där ingen annan växlighet finns att tillgå. I delar av Skåne är betning så omfattande att gran och bok kan ha skador på stammarna ända upp till 95 procent, i vissa bestånd. Även Blekinge uppvisar lokalt höga skador i medelålders granskogar. Kronviltet äter även kvist från diverse växter och även bärris och då påverkar även de det totala utbudet av betesväxter. Alltså är de också en konkurrent till övriga hjortdjur.

Övriga skador

Vildsvinsstammen varierar rätt mycket över tid men verkar vara på uppåtgående för tillfället. Det är ingen omfattande skadegörare inom skogsbruket utan kan med sitt bökande möjligen tillföra en miljö som gynnar den biologiska mångfalden. Skador som den tillfogar kan var tillverkandet av så kallade skrubbträd, där sår tillfogas i klenare granstammar så att diverse svampsporer, som blödskins, kan få fäste. Vidare bökas det efter hjorttryffel i skogsmarken och ligger trädens rötter ytligt blir det skador på dem. Ollon av ek och bok äts med förtjusning och där kan man räkna med en indirekt skada, om man tänkt att ollonfallet skulle varit upphov till föryngring. I enstaka fall bökas även plantor upp.

Bäver i Östergötland fortsätter att öka i länets nordvästra hörn. Skadebilden brukar vara dränkta skogspartier och fällda lövträd.

Tillväxtstörning på tall (proleptisk skottskjutning) fortsätter att förekomma. Rapporter från tidigare kända områden utökas något med några nya. Sydvästra Jönköpings län, norra och nordöstra Kronoberg, Halland, Blekinge och Östergötland har kända lokaler. Skadan förekommer både på planterade och självföryngrade tallar.

Proleptisk skottbildning på gran har rapporterats in att ha ökat en del på flera håll i regionen. Kanske beroende på ett gott tillväxtår?

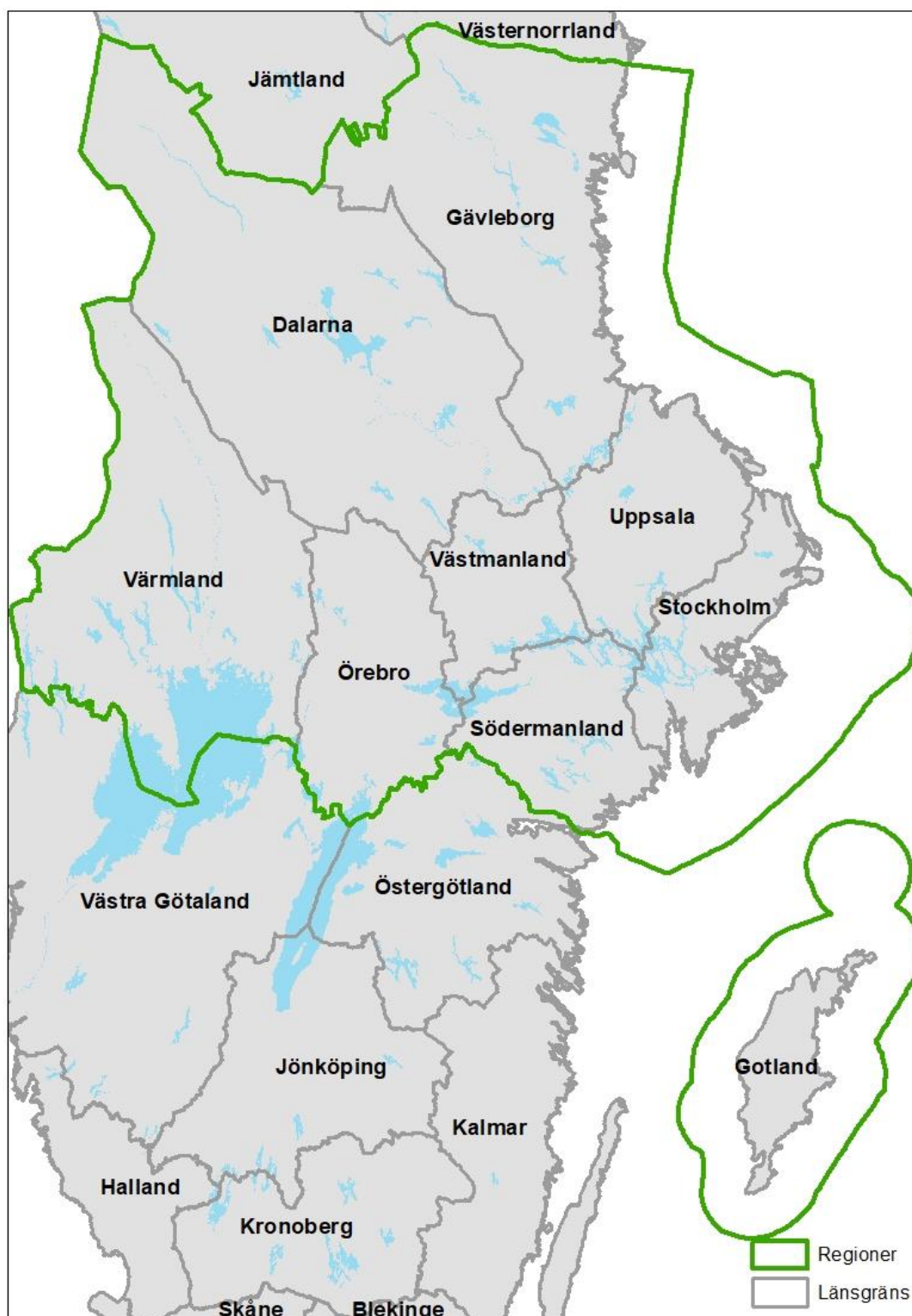
Stamsprickor på snabbväxande gran noteras i Blekinge.

Gnag av **bålgeting** på unga björkar har noterats i Halland.

Bild 4. Gnag av bålgeting på ung björk. Foto Karin Ekströmer, Skogsstyrelsen.

Bilaga 2. Skador i region Mitt

Figur 1. Karta över Skogsstyrelsens region Mitt, det vill säga Svealand inklusive Gävleborg och Gotland.

Sammanfattningsvis

I korthet kan nämnas att angreppen av **granbarkborre** minskade ytterligare under 2024 i förhållande till tidigare år, inga större **bränder** eller allvarliga stormar inträffade. **Almsjukan** på Gotland ökade kraftigt under året. Överlag dröjer sig effekter av tidigare års torka kvar i regionen. **Betesskadorna** på ekonomiskt viktiga trädslag är fortsatt stora även om det finns län som är nära mål och lokalt områden som når dessa.

Sammanfattningsvis har 2024 totalt sett inte innehållit några större skogsskadehändelser som sticker ut i regionen, detta i bemärkelsen påverkan på stor total areal eller stor virkesvolym.

Väderbetingade skador

Skogsbrand

Relativt få skogsbränder inträffade med en liten totalt berörd areal. Dock inträffade ett par stycken större skogsbränder i Filipstads kommun i Värmland vilket vardera täckte en yta på cirka 20 hektar. Likaså inträffade två större bränder i Gävleborg i Ljusdals och Nordanstigs kommun om cirka 11-12 hektar styck och i Södermanland brann cirka 7 hektar skogsmark i Gnesta kommun. Även i Dalarna rapporteras om färre skogsbränder och mindre areal än ett genomsnittligt år.

Storm

Stormarna i regionen var få under 2024 och inte av särskilt allvarligt slag för skogen, detta utifrån skadad areal och volym stormskadad skog. I Värmlands sydvästra delar gav ändå stormen Louise viss påverkan i form av fallen granskog på framför allt bördig mark. I Gävleborg inträffade också ett flertal mindre oväder med starka vindar vilket kan öka mängden lämpligt yngelmateriel för både granbarkborre och större mörghorre.

I Leksand och Sågmyra i Dalarna kan nämnas en mindre tromb och ett kraftigare blåsväder i slutet av november som orsakade skador i hyggeskanter, fröträdställningar och nyligen utförda gallringar.

Bild 1. Stormfälld skog. Foto: Bo Persson.

Snöbrott

Snöbrott har precis som de flesta år uppstått men inte mer än vad som kan anses vara normalt, d.v.s. att de avbrutna träden är relativt utspridda. Två områden som ändå kan lyftas fram är sydvästra Värmland där det den 1–2 januari kom ca 40-60 cm snö samtidigt som det blåste relativt hårt vilket gav upphov till en del toppbrott. Även Upplandskusten drabbades under vintern av stormskador med bland annat toppbrott.

Torka

2024 var inte något torrt år men region Mitts skogar berörs av tidigare års torka och utspridda stormfällningar av träd. Torkan har satt ner trädens vitalitet och motståndskraft mot skadegörare och stormar har skapat lämpligt yngelmateriel för skadeinsekter i form av fallna eller avbrutna träd.

På Gotland syns i allt högre grad tallskogar i åldern 20 - 60 år som har nedsatt vitalitet. De första tecknen på detta började synas för cirka 10 - 15 år sedan och utvecklingen bedöms ha accelererat i samband med och efter den torra sommaren 2018. Tallarna tappar barr, visar tecken på stress och riskerar att dö i förtid.

De platser som drabbats av talldöd på Gotland består av magrare marker med ståndortsindex T16 och lägre. Enligt flera uppgiftslämnare rör det sig om planterade tallbestånd på grusiga och sandiga marker med liten vattenhållande förmåga. Dessa marker blir vid utebliven nederbörd mycket torra under vegetationsperioden då träden behöver god tillgång till vatten för att överleva.

Att ungskogar på mager mark har nedsatt vitalitet förekommer över hela Gotland. Gemensamt för dessa stressade tallbestånd tycks vara att de växer på platser med liknande ståndortsförhållanden, d.v.s. mager mark med medelbonitet på T16 och

lägre. Uppskattningsvis kan det röra sig om åtminstone flera hundra hektar men omfattningen är oklar. Dessa skador ser vi inte i någon större omfattning i övriga delar av regionen. Däremot förekommer det torkskador på plantskog i exempelvis i Värmland. En hypotes är att skogar som uppkommit genom självföryngring klara torkan bättre än de som planterats.

Vital tall

T16, 60 år

SKOGSSTYRELSEN

7

Döende tall

T16, 60 år

SKOGSSTYRELSEN

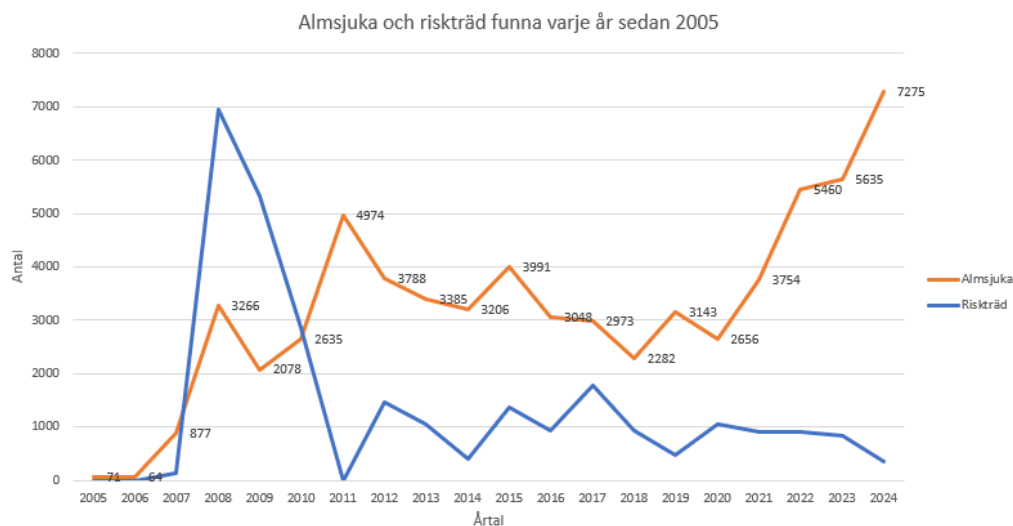
8

Bild 2. Samtliga bilder ovan visar tallar från ett och samma bestånd på Gotland. Överst från vänster till höger syns en vital stående tall, samma träd men liggande, trädet i genomskäring och avslutningsvis inzoomat på senaste årsringarna. I bildsekvensen direkt nedanför första bildsekvensen ses motsvarande bildserie men då för en döende tall. Foto: Ingvar Hansson, Skogsstyrelsen.

Svampskador

Almsjuka

På Gotland rapporteras om en kraftig ökning av **almsjuka** jämfört med år 2023. Utvecklingen är allvarlig då Gotland innehåller Norra Europas största bestånd av Alm. Dessa träd har inte minst en stor och viktig funktion såsom bärare av biologisk mångfald. Svampsjukdomen har sedan flera år tillbaka även konstaterats ibland annat Stockholms län.

Figur2. Utvecklingen av Almsjuka på Gotland, Skogsstyrelsen.

Diplodia

Diplodia har för första gången konstaterats i Dalarna i ett 45-årigt contortabestånd i Lindesnäs, Vansbro kommun. I beståndet fanns också angrepp av **Sydowia** tillsammans med insektsskador. Liknande skador har även rapporterats om i Fredriksberg i Ludvika kommun. Diplodia finns även etablerad i Gnarp i Gävleborgs län och precis som i Lindesnäs konstaterades där förekomst av sydowia.

Gremmeniella

I Värmland har SLU konstaterat angrepp av Gremmeniella på tall.

Bild 3. *Gremmeniella* på tallkvistar i Värmland

Rotticka

Rotticka har upptäckts på tall väster om Hudiksvall. Fyndet är på analys för att via DNA fastställa om det är den s.k P formen eller ej (*Heterobasidion annosum* eller *H. parviporum*).

Bild 4. Rotticka på tall. Foto Nils Frank, Skogsstyrelsen

Rottröta förekommer på många håll i regionen och bedöms förekomma i ungefär samma omfattning som under tidigare år.

Honungsskivling på tall har konstaterats i de flesta län i regionen. Utbredning och utveckling för denna skivling är oklar.

Exempel på andra svampskador i region Mitt

Ophiostoma pseudokarelicum finns i ett fyra hektar stort björkbestånd i norra Hälsingland, svampen upptäcktes första gången i Sverige 2023 på samma plats. Träden är helt eller delvis döda. Undersökning pågår om det är svampen som dödat björkarna.

Bild 5. *Ophiostoma pseudokarelicum* i björkbestånd i norra Hälsingland. Foto Audrius Menkis, SLU.

Insektsskador

Granbarkborre

Insektsskador orsakade av granbarkborre minskade ytterligare under 2024 i förhållande till tidigare år enligt SLU/Riksskogstaxeringen (Nationell riktad

skogsskadeinventering). Inventeringen visade att 300 000 m³sk skadades 2024 i region mitt. Det är en kraftig minskning jämfört med de fyra föregående åren.

Tabell 2 Volym (miljoner m³sk) granbarkborreangripen skog i inventerade län i Svealand under åren 2020-2024 i äldre gallrings- och slutavverkningsskog med mer än 3/10 gran enligt SLU/Riksskogstaxeringen Nationell riktad skogsskadeinventering).

År	Volym miljoner m ³ sk	Relativt medelfel
2020	2,9	36%
2021	3,9	29%
2022	2,9	36%
2023	0,9	27%
2024	0,03	61%

Minskningen av angreppen från granbarkborre bedöms bero på en nederbördsrik vinter och vår samt en relativt sval sommar. Detta har troligen minskat granbarkborrepopulationen, granarna har kunnat återhämta sig och fått en ökad vitalitet. Cirka 20% av de granbarkborreangripna granarna var också angripna av dubbelögad bastborre och 10% av granarna var endast angripna av dubbelögad bastborre.

Angrepp av tallspinnare på Gotska sandön

Den södra delen av Gotska sandön har under 2024 haft ett kraftigt angrepp av tallspinnare. Utbredningsområdets storlek är ca 460 hektar. Initialt såg det ut som 40 - 60% av tallarna skulle dö. Men många träd tycks ha återhämtat sig och en grov uppskattning är att dödligheten bland tallarna istället är mellan 5 - 15%.

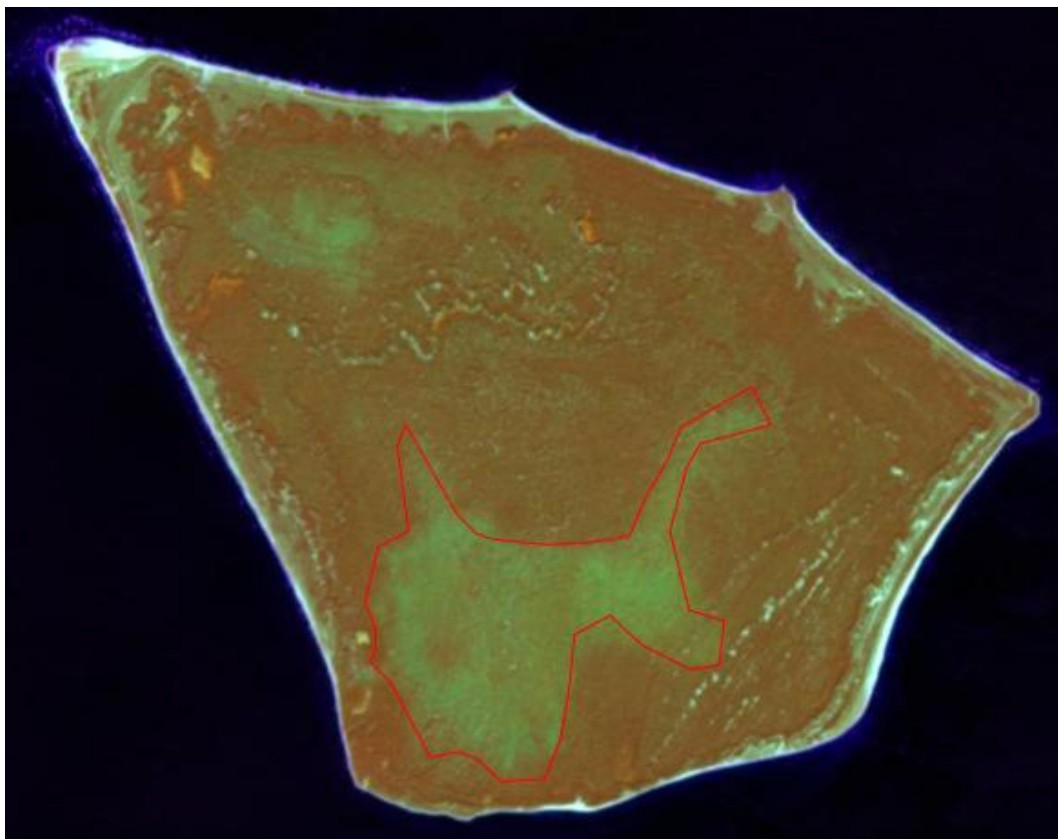

Bild 6. Kraftigt angrepp av tallspinnare på södra delen av Gotska sandön. Foto: Sentinel

Övriga skadeinsekter i region Mitt

Från Mälardalen kommer precis som under 2023 uppgifter om **snedstreckad ekstyltmal** på ekblad. Ekarna återhämtar sig i princip alltid och har i normalfallet inga problem med denna typ av angrepp.

I Södermanland-Örebro distrikt har angrepp av **större mörghorre** observerats.

I Dalarna har tallskottsvecklare angripit tall, bl.a. i ett gallringsbestånd av tall i Lindesnäs som angripits av diplodia.

Det av Diplodia ovan nämnda 45-åriga contortabeståndet i Lindesnäs angreps även av **Röd tallstekel** och **Tallskottsvecklare**. Röd tallstekel har även angripit ett Contortabestånd i trakterna av Edsbyn i Gävleborg.

Även Örebro län har rapporterat om angrepp av röd tallstekel på tallskog (*Pinus Silvestris*) i trakten av Askersund och Katrineholm samt i Södermanland vilket har rapporterats in till [Skogsskada](#) | [Externwebben](#) på SLU.

Bedömningen är att angreppen från **Häggs�pinnmal** minskat något sedan 2023. Angrepp observerades i Dalarna och Hälsingland under sommaren 2024. Rapporter har även inkommit till [Skogsskada](#) | [Externwebben](#) från Hälsingland, Dalarna och från Uppsala län.

Skogsstyrelsen har indikationer om att den **blå praktbaggen** har angripit tallar i såväl gallringsbestånd som yngre bestånd på flertalet platser i Gästrikland i trakterna av Österfärnebo. Det är oklart om det är praktbaggen som är den primära skadeorsaken.

SLU rapporterar om angrepp av **ekvecklare** i trakten av Stockholm och Strängnäs. Rapporter om kraftiga gnag från **askbladstekel** vid SLU's Campus i Uppsala likaså.

Skador orsakade av däggdjur och fåglar

Skador från vilda hjorddjur

Betesskador på unga tallar bedöms fortsatt vara en av de allra största skogsskadorna på ekonomiskt viktiga trädslag regionen. I de norra delarna är älg den primära orsaken även om kronhjortstammarna tycks öka något där. I de södra delarna är det flera olika vilda hjorddjursarter (älg, rådjur, kronhjort och dovhjort) som direkt och/eller indirekt via mellanartskonkurrens ger upphov till betesskador.

Betesskador enligt Äbin

Enligt Äbin har elva procent (treårsmedelvärde) av de yngre tallarna (mellan 1–4 m höga) i Svealand en årsskada av hjorddjur. De direkta skador som noteras i Äbin är till övervägande delen gjorda av älg. Siffrorna är ett genomsnitt för de tre senaste inventeringarna. Den nedåtgående trenden för regionen från 2019 tycks nu tyvärr vara bruten även om en svagt uppåtgående trend kan skönjas för andel av hjorddjur oskadade yngre tallar.

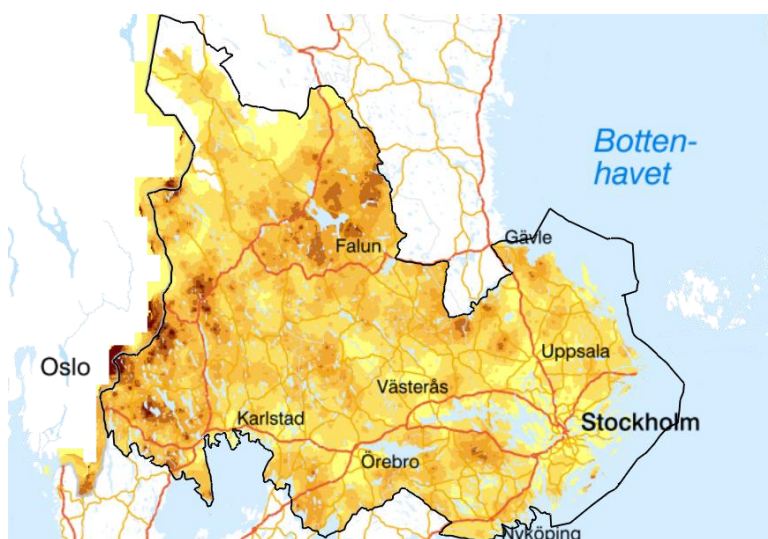

Bild 7. Barkgnagd tall. Foto Matts Rolander, Skogsstyrelsen.

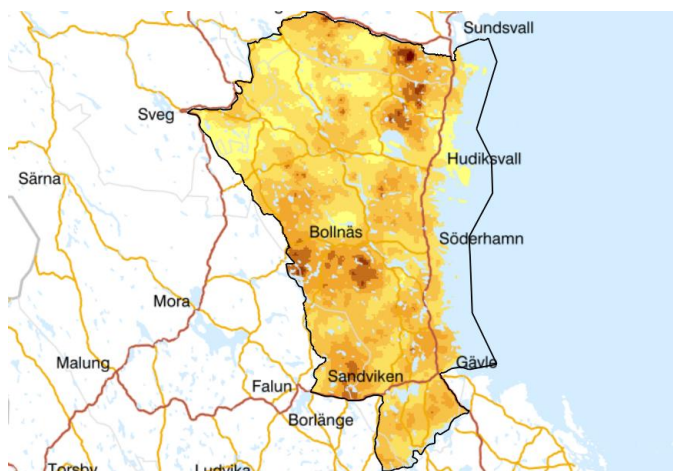
I Gävleborg är sju procent av de yngre tallarna årskadade och sedan 2018 är de fortsatt minskande. Vidare finns två ålgförvaltningsområden i länet som når målet om max 5% årsskadad tall samt ytterligare fyra stycken som är nära att nå det.

I Dalarna rapporteras om betesskador förknippade med ansamlingar av vandringsälg i de norra länsdelarna och dessa skador bedöms öka. För Dalarna som helhet ligger andel årskadad tall ”stabil” på cirka 11% och trenden för andel av hjortdjur oskadad tall är minskande.

För mer detaljerad information om Äbinresultat hänvisas till Skogsstyrelsens webbtjänst Skoglig betesinventering.

Figur 3. Karta över Svealand som visar hur skadorna varierar inom området och baseras på de tre senaste inventeringarna. Mörkare färg innebär att en högre andel av tallstammarna är skadade än i de områden på kartan som har ljusare nyans.

Figur 4. Karta över Gävleborg som visar hur skadorna varierar inom området och baseras på de tre senaste inventeringarna. Mörkare färg innebär att en högre andel av tallstammarna är skadade än i de områden på kartan som har ljusare nyans.

Skador från hjortdjur förutom älg

Betesskador från kronhjort

Ingen mera yttäckande inventering för att ta reda på hur stor andel av granskog (4 m och högre) som utsatts för barkgnag och barkflängning av framför allt kronhjort har gjorts under år 2024. Därmed går det inte heller att med säkerhet uttala sig om skadenivåerna eller utveckling över tid för denna skadetyp. Dock är dessa skador fortsatt ett stort problem lokalt. Eftersom kronhjorten ökar sitt utbredningsområde efterhand i regionen ökar även risken för att betesskadorna ökar. Utöver gnag- och flängningskador på gran i gallringsålder kan kronhjorten emellanåt även gnaga bark i tallungskog.

Betesskador från rådjur

I samtliga län i region Mitt fortsätter rådjur att i varierande grad betesskada skogsplantor. Skogsstyrelsens återväxtuppföljning visar att 15 procent av tallarnas huvudstammar är toppbetade på det senaste eller näst senaste toppskottet. I och med att tallplantorna är relativt små vid inventeringstidpunkten kan det antas att rådjuren står för den större delen av skadorna.

Det har inte utförts någon plantbetesinventering på Gotland under 2024, vilket genomfördes åren 2021, 2022, 2023, men en grov bedömning är att skadorna ligger kvar på en likartad nivå. Det innebär fortsatt att allvarliga betesskador uppstår lokalt på nyplanterad skog.

Skador från övrigt vilt

I bland annat Uppland och Västmanland rapporteras om områden där bäver dämt vattendrag och diken så att produktiv skog översvämmats. Bedömningen är att, precis som för kronhjort och dovhjort, även bäverns utbredningsområde ökar i regionen.

Övriga skador

I Dalarna är **topputglesning och döda talltoppar** fortsatt ett problem, dessa skador förekommer spritt i länet och vad som orsakar är fortsatt okänt. Skadorna har oftast setts på sparade miljöträd, fröträd och träd vid vägar och i hyggeskanter.

Även i Södermanland har det på flera platser observerats **döda medelålders och äldre tallar**. Orsaken till tallarnas död är i dagsläget oklar.

SLU rapporterar om **döda äldre tallar** som sparats vid avverkning i södra Sverige och som innehåller blånadssvampen *Ophiostoma minus*. Denna talldöd uppmärksammades mer efter den varma sommaren 2018. Man misstänker att det är den blå praktbaggen som spridit blånadssvampen.

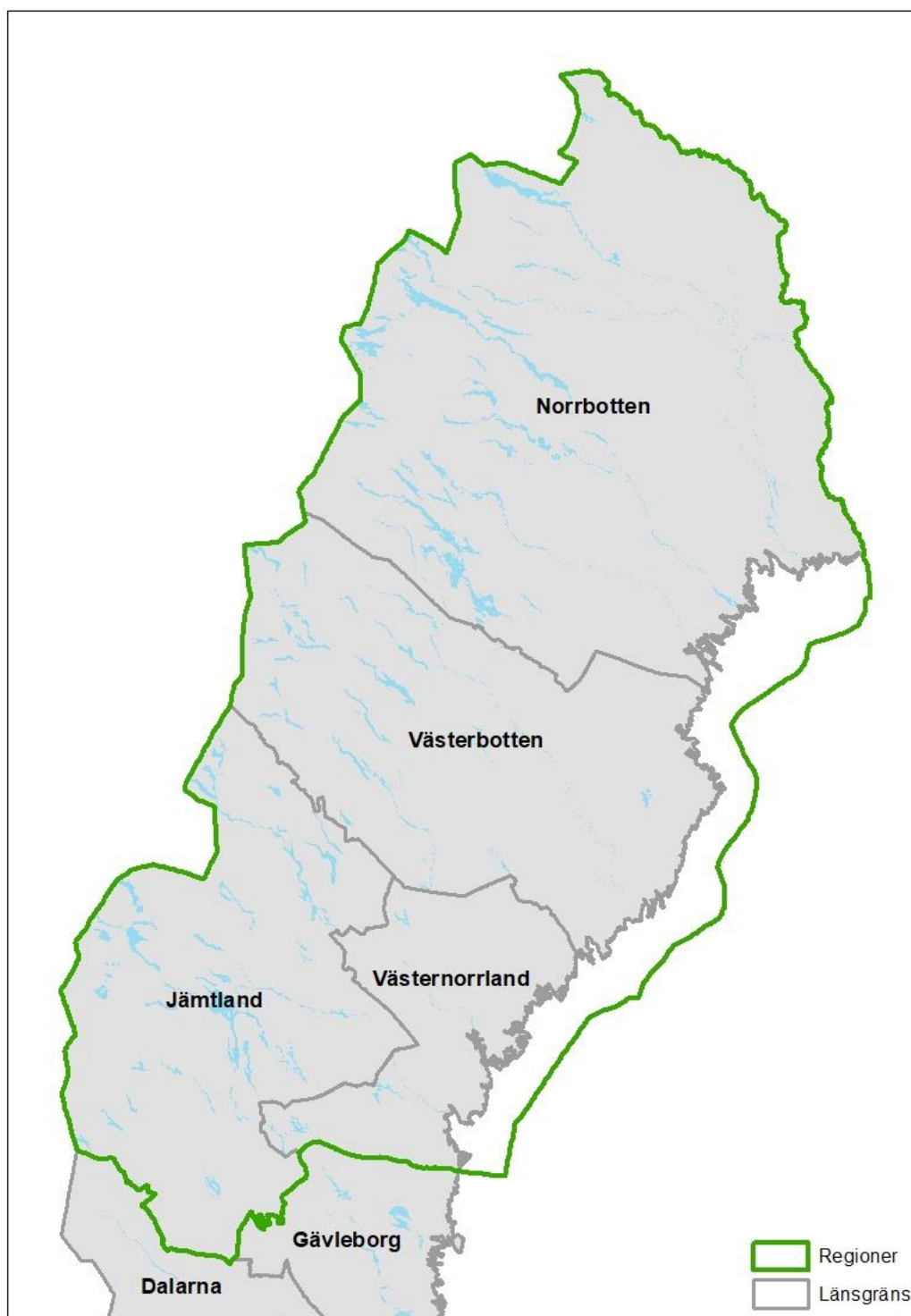
I Uppsala och Västmanlands län har noterats **döda plantor vid föryngringar**, ibland 30-40 procent plantavgång redan under första året. Det är oklart vad detta beror på men kan bero på torka, felaktig plantbehandling eller bete av framför allt rådjur m.m. Föryngringarna har dock klarat sig bättre än 2023 vilket kan bero på bättre tillgång till vatten under vegetationsperioden. Andra exempel på vad som kan sänka plantornas vitalitet är om lådorna för plantering saknar lufthål, om de lagras för länge eller för varmt innan de sätts eller om de planteras på fel plats.

På många platser i Gävleborg har rapporterats om **skador på björk**. Orsaken/orsakerna till detta är oklar. Symtomen är torra och döda toppar vilket skulle kunna indikera problem med vattenförsörjningen.

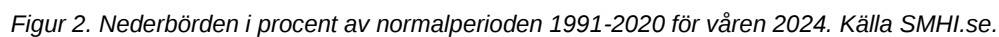
Bild 8. Tall dödad av blånadssvampen *Ophiostoma minus*. Foto SLU

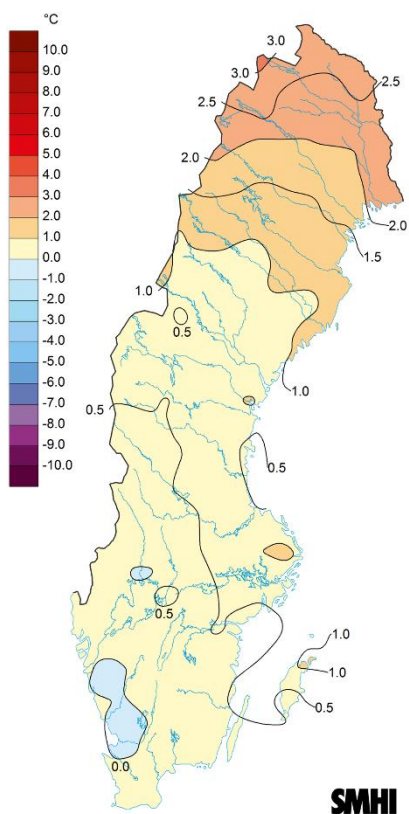
Bilaga 3. Skador i region Nord

Figur 1. Karta över Skogsstyrelsens region Nord.

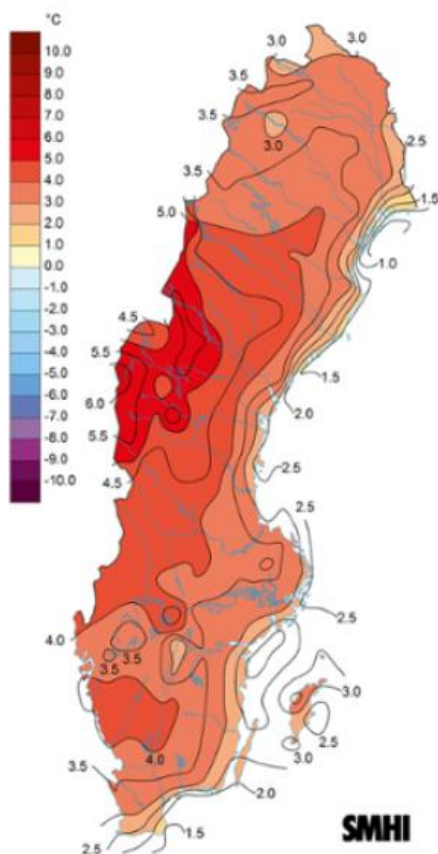
Trots en torr vår och en rekordhög somarmedeltemperatur i norra Sverige blev 2024 ett relativt lugnt år vad gäller oplanerade skogsbränder. Under sommaren uppstod ett antal mindre bränder spritt i regionen under försommaren. Sammanlagt rapporterades oplanerade bränder på cirka 31 hektar skogsmark, varav den största rapporterade branden var 7 hektar i Jokkmokks kommun.

Figur 3. Medeltemperatures avvikelse från normalperioden 1991-2020 för sommaren 2024. Källa SMHI.se

I Jämtland blev det den varmaste majmånaden sedan observationerna inleddes. För stationer med långa observationsserier gäller det bland annat Östersund-Frösöns flygplats med startår 1861, Storlien-Storvallen med startår 1881 och Gäddede med startår 1906 (SMHI).

Figur 4. Månadsmedeltemperaturens avvikelse för maj 2024. Normalperiod 1991-2020

Värmen i kombination med utebliven nederbörd i maj väckte stora farhågor om nya torkskador på nyplanteringar och en eventuell brandsommar. I början av juni övergick dock vädret mot det mer normala med svalare temperatur och mer nederbörd. I stort sett har inga rapporter om torkskadade plantor inkommit till Skogsstyrelsen. Skogen har under vegetationsperioden generellt varit vital och framförallt granungskogar har synbarligen vuxit ovanligt bra.

Snöbrott

Inga större skador av snöbrott har rapporterats inom regionen. Ovanligt lite snö i Västerbottens inland under början av året förenklade pågående upparbetning efter stormen Hans (8 aug 2023).

Storm

En Storm drabbade norrlandskusten den 20-22 november och bedöms ha skadat cirka 100 000 m³ skog. Det värst drabbade området följer Västerbottenskusten mellan Umeå och Skellefteå där området öster om E4 var mest påverkat. Många enskilda bestånd i vindexponerade lägen blåste omkull. Nygallrade bestånd drabbades hårdast. Även Ångermanlands kustland norr om Örnsköldsvik drabbades av lindriga skador. Här inkom ett fåtal rapporterades om bestånd som blåst omkull.

Svampskador

Törskate

En ovanligt varm försommar medförde en ovanligt tidig sporulering i hela regionen. Skogsstyrelsen har i samverkan med SLU genomfört en sporinventering med syfte att få bättre koll på geografiska förekomster av värdväxlande och icke värdväxlande variant av svampen. Skadenivåerna bedöms fortsatt vara höga i stora delar av regionen.

Rotticka

Rottickan är fortsatt den allvarligaste skadesvampen i södra delen av regionen. Fortsatt arbete behövs för att öka medvetenheten och volymen förebyggande skogsskötselåtgärder.

Gremmeniella

En del gremmeniella på contorta noterades under inventering i Västernorrland, men endast på individnivå.

Snöskytte och knäckesjuka

Skogsstyrelsen har fått in få rapporter om snöskytte och knäckesjuka, men dessa är sannolikt i vanlig ordning ett underrapporterat problem. Relativt omfattande skador av snöskytte har dock noterats på plantor i Lyckeselområdet.

Bild 1. Liten tallplanta som kommer fram efter töväder. Små plantor kan koloniseras helt av snöskytte. Foto Audrius Menkis, SLU.

Insektsskador

Västernorrland

Dubbelögad bastborre

Dubbelögad bastborre fick ett visst medialt intresse på vårkanten men inga angrepp har rapporterats under året.

Granbarkborre

Svärmningsövervakningen av granbarkborre i Torpshammar och Sörböle visade på ett kort och måttlig svärmning mellan v.20 och v.22. Fällorna i Strömsund visade endast en svärmningstopp och det med start i v.20 och pågick till v.23. Under resten av säsongen var svärmningsaktiviteten mycket låg.

Finns enstaka observationer i centrala Jämtland av mindre angrepp på lite oväntade ställen som tyder på att granbarkborre-populationen lokalt kan vara på en ganska hög nivå och kan medföra skador på skog vid gynnsamma förutsättningar.

Endast enstaka rapporter om lindriga granbarkborreangrepp i Norrbotten och Västerbotten men enbart begränsade till beståndskanter.

Större Märgborre

Under en skogsskadeexkursion i juni månad i Malåområdet sågs många yngelgångar av större märgborre i stormfällda tallar. Skogsstyrelsen har ännu inte fått in några alarmerade rapporter om märgborreangrepp efter stormen Hans framfart i Västerbotten 2023. En snabb och effektiv uppbearbetning av virket har sannolikt minskat riskerna för omfattande angrepp.

Övrigt

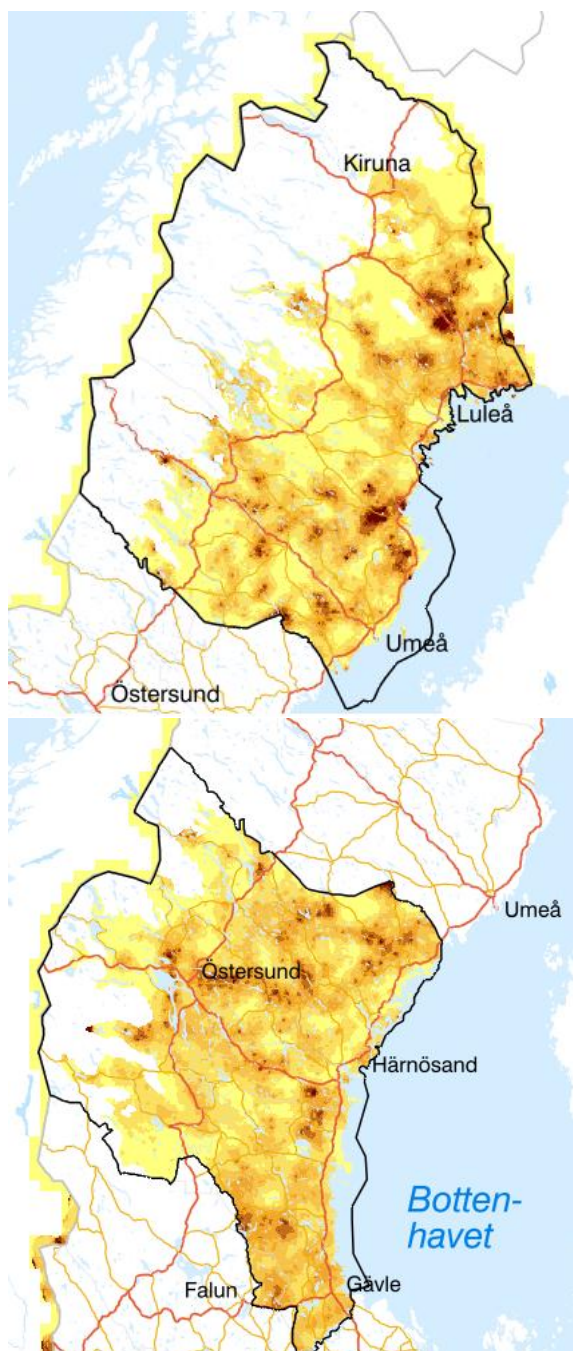
Det har rapporterats om häggspinnmal kring Umeå men främst kopplat till trädgårdar.

Snytbagge är förmodligen ett underrapporterat problem.

Skador orsakade av däggdjur och fåglar

Betesskador enligt Äbin

Enligt Äbin har 66 procent procent av tallarna i ungskogen (mellan 1–4 m höga) i norra Norrland ingen stamskada oskadade av klövvilt. I södra Norrland är motsvarande siffra 71 procent. Siffrorna är ett genomsnitt för de tre senaste inventeringarna och visar en relativt stabil trend trots en nedgång senaste året. Målet är att 85 av stammarna skall vara oskadade vid 5 meters höjd. De skador som noteras i Äbin är till övervägande delen gjorda av älg.

Figur 5 och 6. Betesskadornas variation inom Norra Norrland och Södra Norrland baserat på de tre senaste inventeringarna inom Äbin. Ju mörkare färg desto högre andel skadade tallstammar. Hämtad från Skoglig betesinventering (Äbin) den 7 Januari 2025, <https://skobi.skogsstyrelsen.se/AbinRapport/#/valj-rapport>

Klövvtät äter ofta och gärna på rönn, säl, asp och ek (RASE), trädslag som även är viktiga ur ett mångfaldsperspektiv. Konkurrensstatusen för RASE har varit stabil under de senaste 5 åren, men på en nivå som är lägre än målet för både norra- och södra Norrland.

Skador från hjortdjur förutom älg

Barkgnag av kronhjort förekommer frekvent i Jämtland och förväntas öka i takt med ökande antal djur på flera håll i länet. Skador orsakade av kronvilt har observerats lokalt i samband med arbete i den fjällnära skogen i Västerbotten. Även i Norrbotten har äldre barkgnag på Contorta observerats i Boden som bedöms ha orsakats av kronhjort.

Enstaka skadeärenden kopplat till sork kom in i Västernorrland under året.

Övriga skador

Ett ovanligt lugnt skadeår överlag med avseende på frost, nederbörd, torka, insekter, svamp och sork. Detta märktes även på ett litet inflöde av försäkringsärenden för skadebesiktning inom Regionen.

Skador i form av döda toppar på medelålders och äldre björkar har observerats i oliak delar av regionen. En teori är att vi fortfarande ser effekterna av den torra sommaren 2018 men har vi inte full koll på skadeorsaken.

Fortsatta observationer av döda eller glesa talltoppar inom hela regionen. Ytterligare prov har skickats till SLU utan att ge några tydliga svar.